

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Iveta Mesterová

Tzv. nesmrtelné postavy literatury středověku - Merlin

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce:
Prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Iveta Mesterová

**The so-called immortal figures of the Middle Ages literature -
Merlin**

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky: Iveta Mesterová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé práce Prof. PhDr. Michaele Soleiman pour Hashemi, CSc. za to, že mi vždy se vším ochotně pomohla a byla mi skutečně výtečnou rádkyní.

Anotace

Diplomová práce se zabývá objasněním aspektů středověké literární tvorby, nástinem historického vzniku legendy Merlina. Dále pak mapuje literární výskyt postavy Merlina ve středověké i pozdější literatuře a analyzuje jeho roli ve vybraných literárních dílech.

Klíčové pojmy

Artušovská literatura, aspekty středověké literatury, Avalon, diplomové práce, druidové, Geoffrey z Monmouthu, legenda, Merlin, mýtus, Robert de Boron, Robert Wace, středověk.

Annotation

The Diploma Thesis deals with the clarification of aspects of medieval literary works, outlining the historical rise of legend of Merlin. Furthermore, mapping the occurrence of a literary figure of Merlin in medieval and later literature and analyzes his role in selected literary works.

Key words

Arthurian literature, aspects of medieval literature, Avalon, diploma theses, druids, Geoffrey of Monmouth, legend, Merlin, Middle Ages, myth, Robert de Boron, Robert Wace.

OBSAH

ÚVOD	9
1 SPECIFICKÉ ASPEKTY LITERATURY STŘEDOVĚKU	10
1.1 Anonymita, varianty, mutace	11
1.2 Přepisy	14
1.3 Věnování děl a mecenáši	15
1.4 Inspirace.....	15
2 POZADÍ: HISTORIE ČI FANTAZIE	17
2.1 Význam mýtů a legend	17
2.2 Legenda o Merlinovi.....	18
2.3 Druidové a obraz Merlina.....	20
2.4 Artuš.....	21
2.5 Místa a předměty spjaté s artušovskou tematikou	23
2.5.1 Avalon.....	23
2.5.2 Brocéliande	25
2.5.3 Caer Myrddin.....	26
2.5.4 Camelot.....	27
2.5.5 Tintagel	28
2.5.6 Excalibur.....	29
2.5.7 Svatý grál	30
3 DOBA TEMNA	32
3. 1 Gildas a Bede Venerabilis	33
3. 2 Nennius	35
4 STŘEDOVĚKÁ VELŠSKÁ LITERATURA	37
4.1 Texty velšských zemí: keltská literatura	37
4.1.1 Charakter středověké velšské literatury	37
4.1.2 Básně.....	38
4.1.3 Armes Prydain	41
5 MERLIN	42
5.1 Merlinovy počátky	44
5.2 Keltské postavy Merlina	44
5.3 Geoffrey z Monmouthu	45
5.3.1 Merlin Geoffreye z Monmouthu	46
5.3.2 Historia regum Britanniae	49
5.3.3 Prophetiae Merlini	49
5.3.4 Vita Merlini	50
5.3.5 Zdroje Geoffreye z Monmouthu	51

5.4 Robert Wace	52
5.5 Merlinova prorocství	54
5.6 Merlin ve středověkých románech	55
5.6.1 Merlin ve francouzských románech	55
5.6.1.1 Chrétien de Troyes	56
5.6.1.2 Robert de Boron.....	59
5.6.2 Merlin v anglických románech	62
5.6.2.1 Sir Thomas Malory	63
5.7 Merlin v moderní poezii	64
5.8 Merlin v moderní beletrii XIX. a XX. století	66
5.8.1 Mark Twain.....	69
5.8.1.1 Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše.....	70
5.9 Merlin v literatuře pro mladistvé	71
5.10 Merlin v populární kultuře	72
6 NÁHLED SKRZE POSTAVU	75
6.1Narození.....	75
6.1.1 Geoffrey z Monmouthu a Robert Wace.....	75
6.1.2 Robert de Boron.....	76
6.2 Dětství.....	77
6.2.1 Geoffrey z Monmouthu a Robert Wace.....	77
6.2.2 Robert de Boron.....	78
6.3 Nadčasový charakter.....	78
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	82
SEZNAM OBRÁZKŮ	86

ÚVOD

Tématika krále Artuše, Kulatého stolu a především samotný charakter Merlina, fascinuje čtenáře již několik staletí. Postava Merlina prošla pery stovky autorů a nejčastěji reprezentuje mystický, fantastický a tajemný charakter.

Příběhy o Artušovi, Avalonu, Merlinovi a grálu vychází ze složitě spředených vláken keltského mýtu a legendy.

Ve XX. století se stává fenoménem rostoucí zájem o mýty, magii a mystický svět, což je vše obsaženo v keltské kultuře a artušovském světě. Dnes je tato legenda objektem vědeckého zkoumání i komerčně úspěšným artiklem.

Postava Merlina je neoddělitelně spjata s artušovskou legendou, stejně tak i s obrazem keltského druida. Nejasný původ této postavy stále láká k novým interpretacím jejího vzniku. Nikde nenalezneme vnitřní povahu artušovské tradice jasněji soustředěnou nežli v postavě Merlina.

Tato diplomová práce vychází ze středověkých literárních zdrojů, které vyvolávají nesmrtelný aspekt postavy Merlina. Existuje obrovské množství děl, v nichž se s vícenásobným charakterem Merlina setkáváme. Ten je také považován za nejtajemnější a nejvíce mnohoznačnou osobu z artušovské legendy. To je také důvod, proč se objevuje v některých textech jako prorok, v jiných jako kouzelník či divoch úzce spjatý s přírodou.

Za tímto vším leží hlubší dimenze, která podepírá celou tuto mohutnou stavbu, a která čerpala z odkazu magické tradice zasévané nespočetnými generacemi do chvíle, kdy se proměnila v kvetoucí literaturu středověku.

Cílem této práce je osvětlit aspekty středověké literatury, zprostředkovat okolnosti vzniku artušovské tematiky a zaznamenat literární vývoj charakteru Merlina ve středověké literatuře až po současnost. Práce mimo jiné přináší také náhled skrze postavu do vybraných literárních děl souvisejících s analyzovanou postavou Merlina.

1 SPECIFICKÉ ASPEKTY LITERATURY STŘEDOVĚKU

Středověká literatura sloužila především k poučení, ale představovala také možný prostředek zábavy, který byl hojně vyhledáván středověkou společností. Středověká literatura se od novověké liší v mnoha aspektech. Jedním z nich je rozdílné pojetí autora, které bude detailněji popisováno v následujících odstavcích.

Středověký přístup k autorství je zcela odlišný od toho dnešního. Nešlo o původnost díla v dnešním slova smyslu, naopak autoři zcela samozřejmě ve své tvorbě navazovali na již existující práce. Navazování na předlohu nebylo nedostatkem, avšak předností.

Zpracovávaná témata se navzájem předávala, a mnohé texty byly určeny k hlasitému přednesu, jelikož převážná většina obyvatelstva neuměla číst.

„Charakteristickým rysem většiny děl středověké epiky, jak se nám dochovala, je napětí mezi orálním základem a knižním zpracováním.“¹

Ve středověku vycházeli spisovatelé z toho, že jejich díla budou především poslouchána. Při zapisování textů si písaři předříkávali své zápisky, jelikož číst uměla relativně malá část obyvatelstva, byla obvyklá veřejná předčítávání.

„Hrdinská epika nebyla určena k četbě, ale byla recitována. Přednášeli ji za doprovodu hudebního nástroje – zpravidla jakýmsi zpěvavým recitativem – profesionální pěvci.“²

Literární tvorba byla mnohem více než dnes vázána pravidly. Středověké poetiky obsahovaly návod na to, jaký má být začátek a jaký konec díla. Vlastní látka byla považována za předem danou a často byla přejímána od jiných autorů. To, že autor čerpal z jiných pramenů, bylo považováno za chvályhodné a jednoznačně pozitivní.

Schopnost číst a psát byla v raném středověku úzce svázána se znalostí jazyka, v němž byla čtena liturgie. Vícejazyčnost literatury patří mezi další významné rysy středověkého písemnictví.

¹ PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 8 s. ISBN 978-80-246-1299-7.

² PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. 1. vyd. Praha: Torst, 2000. 8 s. ISBN 80-7215-105-3.

„Ústní tradování různých látek je faktem velkého významu: právě produkce „lidových pěvců“, přirozeně spjatá s „lidovou“ řečí, způsobila v západoevropské kulturní sféře zásadní průlom do hegemonie latinské tvorby a podpořila zrod novodobých národních literatur. Souvislost s ústní tradicí je ovšem v dochovaných textech často zastřena: už samotný fakt jejich zápisu naznačuje, že původní podoba díla prošla literárním zpracováním.“³

1.1 Anonymita, varianty, mutace

Nejprve si musíme uvědomit, že literatura ve středověku nesloužila všem možným recipientům. Pouze malá část společnosti byla gramotná. Literatura a zejména psaní bylo dlouho vyhrazeno pouze pro duchovní třídy.

Statut autora byl velmi rozporuplný. Často byl anonymní nebo měl pouze minimální roli, což souviselo s již zmíněnou povahou středověkých rukopisných knih. Některé výtisky měly samostatný list s názvem a jménem autora, zatímco rukopisy začínaly přímo textem první věty, v níž byl obsažen titul, ovšem autor se neuváděl tak často. Pokud ano, tak pouze v meritorním textu. Autoři vytvářeli vědomě díla, která po jejich dokončení začínala patřit každému.

„Anonymita středověkých děl znamená především jiný vztah k tvorbě, než jaký je příznačný pro novověk: středověký spisovatel v zásadě neusiluje o původnost, chce zejména předávat to, co se sám dozvěděl, a pokud má nějakou ctižádost, pak se týká formy. Na samém počátku byl jen zapisovatelem orálně tradovaných příběhů.“⁴

Například pro německé hrdinské básnictví je anonymita autora pravidlem, avšak autoři románů o Artušovi a minnesängři svá jména zmiňovali. Jedním z důvodů, proč u některých děl autoři svá jména uváděli a u některých ne, může být také skutečnost, že pokud autor podával nové zpracování starší a všeobecně známé látky, pak měla příslušnost k tradici větší váhu než jméno a umění jednoho člověka.

³ PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 8 s. ISBN 978-80-246-1299-7.

⁴ Tamtéž, s. 7.

Hlavními znaky středověké literatury jsou mutace, varianty a přepisování. Tisk v této době ještě neexistoval. Celý přenos a rozšiřování textů probíhal pomocí písařů, kteří díla ručně přepisovali. Kolektivní vlastnictví literárních děl umožňovalo jejich případné změny, které byly považovány za nezbytné či odůvodněné, což vedlo k několika variantám původního textu.

Spolu s úkolem vytvořit pro zadavatele nové dílo měl básník dostat také předlohu, podle níž by mohl pracovat. Najít takovou předlohu měl často za úkol mecenáš, básník následně text přeložil, upravil, rozšířil nebo některá místa vynechal. Najít dobrou předlohu znamenalo mít dobré mezinárodní kontakty. Předlohy byly často cizojazyčné a nemusely být ani písemné. Ačkoliv byl ve středověku obvyklý způsob učení memorování z paměti a básník nebo učenec byl pravděpodobně schopen pamatovat si daleko více než dnes, deset tisíc veršů bylo příliš i na něj. Bohužel nevíme, zda básníci svá díla zapisovali sami, nebo zda je někomu diktovali. Nebyl zachován ani jeden vlastnoruční zápis od žádného dvorního básníka.

Pokud básník během své práce zemřel, mohl v jeho díle pokračovat někdo jiný, jestliže se tedy mecenáš nerozhodl od projektu odstoupit, to pak většinou znamenalo konec práce. Většina autorů byla vzdělaná a sečtělá a jistě se mezi sebou i znali - v jednom kulturním okruhu vystupovali na stejných dvorech pro stejné publikum. Básnická díla svých kolegů znali, upravovali, přejímali, citovali, pracovali s jejich stylem a parodovali jejich motivy.

Cílem středověkého básníka tedy nebyla originalita, autor používal již existující látku a zpracovával ji novým způsobem. „*Navazování na předchůdce bylo samozřejmé, a shledával-li autor jejich podání dostatečně zdařilým, bez rozpaků je opisoval. Zpravidla přitom dokonce existenci takové předlohy ostentativně zdůrazňuje (což je ovšem topos, který nemusí vždy odpovídat skutečnosti), neboť to, že byl nějaký příběh fixován písemně, je pro něho garancí jeho závažnosti a důvěryhodnosti.*“⁵

Řeč měla více významů – tzv. res a signum. Res (latinsky věc) je něco, co nemá žádný další význam - pouze věc sama o sobě. Signum (latinsky znamení či znak) je něco, co odkazuje na něco dalšího. Teprve res s charakterem signum je nositelem významu. Středověký básník při své tvorbě tedy nic nefalšoval, jak by mohlo být dnes z pohledu autorského práva označováno, ale odhalil skrytý smysl. Použití starých

⁵ PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 7 s. ISBN 978-80-246-1299-7.

známých látek jen podporovalo autoritu díla, jelikož pouze stará látka je dostatečně důvěryhodná a její nové zpracování vede k odhalení pravdy. Tato pravda však není v díle zapsána doslova, ale nalezneme ji v hlubší vrstvě, k jejímuž odhalení a porozumění má autor možnost se přiblížit jen usilovným studiem a srovnáváním různých textů. Autor, který chtěl svému dílu dodat vážnost (autoritu), musel prokázat, že studoval prameny. A to i tehdy, pokud žádné nebyly. Ve středověku byla skutečnost, že se autor mohl opřít o tradici, důležitější než sebe prezentování.

Pevné lpění na tradici mělo za následek časté používání podobných formulí a látek. Literatura se z tohoto cyklu zpracovávání stejných témat vymaňovala postupně, pokud nějaký autor použil něco nového, dosud nevídaného a nemohl se opřít o žádný pramen, musel čelit nařčením ze lži. Tento přístup k tradici se změnil až ve vrcholném středověku, kdy se začal mísit starý přístup k uctívání tradice s novým básnickým sebevědomím.

Anonymita autora nemusela být vždy přímým záměrem. Jedním z důvodů, proč dnes neznáme autory - je způsob šíření děl ve středověku. Mnoho rukopisů bylo ztraceno či poničeno, a jelikož zápisy o čtení jsou velmi skromné, máme o autorech jen málo informací. Hledání autora je většinou téměř nemožné, protože informace, které o autorovi můžeme vyvodit z textu, mohou sice naznačit například, ke které společenské třídě autor textu patřil a kde žil, ale také díky celkově neosobnímu rázu středověké literatury jsou výsledky, ke kterým se takto lze dobrat, nejisté a neurčité.

Básníci, kteří se živilí putováním od hradu k hradu a přednášeli svá díla, byli jasně identifikováni jako autoři. Pokud přednášeli cizí látku, příliš se tím nechtěli chlubit a jméno cizího autora neuváděli.

Nemůžeme o všech středověkých dílech říci, že jsou anonymní, bohužel se však často stává, že jediné, co o autorovi známe, je jeho jméno, a to především u děl světských autorů. Autoři sice informace o sobě mohli do textů vkládat, my však nevíme, zda to byla jen součást role, do které se stylizovali, nebo zda byly tyto informace pravdivé. Více než skutečné informace o autorovi díla pak tyto náznaky podávaly obecné informace o době, v níž autor díla žil.

1.2 Přepisy

Dalším důležitým rysem středověku jsou tzv. přepisy, které jsou považovány za stěžejní znaky středověké literatury. Tento aspekt přepisování se navíc objevuje v různých oblastech tvůrčího psaní.

Za prvé je možné zaznamenat přepisování zákoníků, jež se právě kopírováním rukopisů šířily. Přepisy však nebyly vždy přesné, přinášely změny a nové kvality.

Po celou historii pergamenu byla jeho největší nevýhodou vysoká cena. Aby písaři (přepisovatelé) materiálem šetřili, často prováděli reskribaci, což znamenalo, že z jednoho listu se vyškrábal původní text a list se použil znovu. Vyškrábané pergamenové listy se nazývají tzv. palimpsesty a dodnes jsou velmi zajímavými historickými dokumenty, jelikož použití speciální lampy umožňuje přečtení původního vyškrábaného textu.

Středověcí spisovatelé čerpali z různých zdrojů inspirace a materiály. Někteří se zabývali historickými účty, jiní byli naopak inspirováni starými literaturami, ale většina z nich čerpala z legendárního pozadí, které se přádávalo pomocí ústní tradice a bylo nejzajímavější. Tyto ústní tradice se však adaptovaly a aktualizovaly, aby byly zajímavé a srozumitelné pro společnost své doby. Středověká společnost XII. století pak vyžadovala intenzivní produkci nových témat i nových literárních forem, aby byla uspokojena jejich touha po dobrodružství.

Na podobě textu měli podíl také písaři, kteří text opisovali. Do textu zasahovali i nezáměrně, záměrné opravy zahrnovaly například krácení původního textu, doplňování nebo jazykové úpravy. „*Různé změny v rukopisech jsou přičítány spíše než písařům, pozdějším upravovatelům, jelikož průměrný písař by si sotva ztěžoval práci upravováním své předlohy.*“⁶

Pokud se zachovalo více rukopisů jednoho díla, většinou se od sebe v různé míře liší. Nestálost textu je jedním z určujících rysů středověkého písemnictví. Při snahách o restauraci původního textu se pak často vyskytují problémy, obzvláště pokud se zachoval pouze jediný rukopis.

Z hlediska literární historie je zajímavé, že často známe pouze pozdní verze textu, které stojí na konci dlouhého vývoje. V porovnání s počtem vytištěných knih se

⁶ VILIKOVSKÝ, J. *Písemnictví českého středověku*. 1. vyd. Praha: Universum, 1948. 48 s.

rukopisů zachovalo zpravidla daleko méně. Torzovitost středověké literatury je také jedním z významných rysů. Tato situace se změnila až s příchodem knihtisku.

1.3 Věnování děl a mecenáši

Ve středověku nemohl básník většinou existovat bez mecenáše, který by ho hmotně podporoval. Literatura ve středověku často nevznikala proto, aby si ji někdo později koupil, ale nejdříve byla koupena a až následně sepsána. Na mecenáši byl závislý nejen autor, ale také čtenář knihy, jeho přání, záliby i finanční prostředky (knihy byly před vynálezem knihtisku velmi drahé) rozhodovaly, o čem kniha bude.

Se zadáváním děl bylo úzce spjata také věnování. V úvodu děl se mohl básník obrátit na některou významnou osobnost své doby (např. šlechtice či krále), nebo na mecenáše, který jej podporoval.

1.4 Inspirace

Básníci věřili, že inspirace je Božím vnuknutím. Odvolání se na Boží vnuknutí se často vyskytuje především u autorů náboženských textů.

První autoři i čtenáři či posluchači byli klerici, jelikož nositeli vzdělání byli v raném středověku kněží nebo mniši. Nejdůležitější knihou byla beze sporu bible. Text měl čtverý smysl: *sensus historicus* (*litteralis*), *sensus allegoricus*, *sensus tropologicus* (*moralis*) a *sensus anagogicus*. První smysl je doslovný, druhý se vztahuje na spasení, třetí na morálku a čtvrtý je eschatologický⁷, ovšem ne všechna díla musela nutně všechny tyto významy obsahovat.

Co se týkalo nových témat, tak středověká církev (která měla rozhodující vliv na celý tehdejší intelektuální život), spojila *novitas* (novost, novota; neobyčejnost,

⁷ Poznámka: eschatologie je teologická disciplína zabývající se buď posledními otázkami (z hlediska smrti, lidské duše, atd.) či posledními otázkami světa (konec časů, vzkříšení, atd.).

nebývalost) s rozhodným tabu. Pokud někdo psal něco nového, byl to důvod k jeho zavržení.

Talentovaní tvořící lidé se raději označovali za následovníky důstojných autorit. Kromě toho se středověk tolik nezajímal o člověka jako o individualitu, a tudíž existuje jen málo osobností, o kterých se daly psát biografie.

2 POZADÍ: HISTORIE ČI FANTAZIE

Otázku pravdy a historického pozadí v artušovské legendě je dodnes obtížné objasnit. Hranice mezi historií a legendou skutečnou či imaginární je velmi tenká v kultuře, kde je historie přenášena ústní tradicí.

2.1 Význam mýtů a legend

Mýtus je příběh, který lidé vytvořili v minulosti, aby vysvětlili, jak vůbec svět a lidstvo vzniklo, nebo aby ospravedlnili náboženskou víru. John Fiske (FISKE, John, *Myths and Myth-makers: Old Tales and Superstitions Interpreted by Comparative Mythology*, 1942) vidí mýtus jako jakési vysvětlení necivilizované mysli. Ve své knize se dále snaží vysvětlit rozdíl mezi mýtem a legendou. Připouští, že tyto dva pojmy mají paralelní význam, nicméně zdůrazňuje, že musí být odlišovány.

Podle Fiskeho je legenda omezena na jednu či dvě lokality a vypráví maximálně o dvou charakterech. Zatímco pro mýtus je charakteristické, že se šíří v té či oné formě a vztahuje se k nejrůznějším koutům světa.

„Badatel Campbell používá spíše psychologický náhled na pojem mýtu. Věří, že téměř veškeré lidské tvořivosti vycházejí z mytologie. Mýtus je dle něj tajemným otvorem, skrze který se nepřeborné množství energie přelévá z vesmíru do lidského kulturního projevu.“⁸

Legenda se zdá být velmi podobná, ne-li stejná jako mýtus. Často bývá popisována jako velmi starý a oblíbený příběh, který může nebo nemusí být pravda.

„Legenda je považována za druh druhé fáze mýtu. Je to něco, co získává ostřejší obrys a jasnější tvar než mýtus. Jedná se o směs nereálného mytického záznamu

⁸ BRANDECKÝ, J. *The Legacy of Myths and Legends*. [online]. Brno, 2010. [cit. 2012-10-26]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta pedagogická, Ústav učitelství anglického jazyka a literatury pro základní školy, Vedoucí diplomové práce: Milada Franková. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/329376/ff_m/thesis_brandecky.pdf.

*založeného na literatuře a opravdové historické skutečnosti, jež je doložena věrohodnými písemnými záznamy a archeologickými nálezy.*⁹

Fiske trvá na významném oddělování významů mýtů a legend. Legenda je založena na skutečných historických postavách, zatímco mýtus je založen na nereálném smyšleném příběhu, v němž jsou hlavní postavy odlišné pro každou zemi, příběh však zůstává stejný.

Rozhodující je místní omezení. Například příběh o smrti Richarda zvaného Lví srdce je tedy legendou, jelikož je určen pouze oblasti Anglie. Na rozdíl od toho příběhu, v němž působí jako hlavní hrdina Hercules či Heracles, jsou totožné napříč národy.

2.2 Legenda o Merlinovi

V pátém století našeho letopočtu vládl v Británii král Vortigern, jehož jméno bylo synonymem zla a zkaženosti. Král měl ovšem ve své zemi potíže s keltským kmenem Piktů, jež jeho zemi neustále ohrožovali, jelikož na jejich zničení Vortigernovo vojsko nestačilo. Král si tedy z evropského kontinentu na pomoc přivolal saského krále Hengista. Společnými silami se jim podařilo nad Pikty zvítězit, avšak pro Vortigerna z této situace vyplynulo neočekávané nebezpečí. Saský král využil situace a snažil se získat nadvládu i nad Vortigernovým trůnem a královstvím, jemuž v té době poradil věštec, aby našel chlapce, který nemá žádného otce – ani živého ani mrtvého, jelikož právě on mu pomůže zvítězit nad Hengistem.

Pro Vortigerna bylo splnění věštceva požadavku nelehkým úkolem, ale uvědomoval si, že je to jeho poslední šance na záchranu království. Po dlouhém pátrání našli vojáci v Carmarthonu asi devítiletého chlapce se jménem Merlin. Jeho matka pocházela z královského rodu, ale později se stala jeptiškou, jelikož ji navštívil démon, čímž došlo ke zplození Merlina. Tak byl nalezen chlapec bez pozemského otce. Král si vzal Merlina k sobě a brzy začal odhalovat jeho nadpozemské síly. Chlapec viděl do

⁹ FISKE, John. *Myths and myth-makers*. 1. vyd. London: Kessinger Publishing, 1942. 30 s. ISBN 978-0766100930.

budoucnosti, dokázal dávat do souvislostí následky a příčiny a jeho předpovědi se skutečně naplňovaly. Díky chlapci král dokázal porazit saského krále Hengise.

Vortigernova vláda však neměla dlouhého trvání. Před lety se král zmocnil neprávem trůnu krále Constantina. Jeho synové Aurelianus a Uther se však zachránili a uprchli do Francie, kde postupně dospěli a rozhodli se získat nazpět své dědictví. A tak se vrátili do Británie, kde zapálili Vortigernovu pevnost, v níž král skutečně během požáru zahynul. Trůnu se ujal starší z bratrů – Aurelianus, který své vítězství slavil s celou zemí a na počest se rozhodl vybudovat vítězný kamenný památník. Poslal tedy Uthera s Merlinem do Irska pro slavný kamenný kruh.

Aurelianus však také nevládl dlouho a po jeho smrti na trůn nastoupil mladší Uther. V té době se jasnozřivý Merlin začínal zabývat narozením budoucího krále Artuše. Jako prorok vytušil, že Utherovým synem bude velký a slavný král. Uther se zamiloval do Ygraine, která byla sice neobyčejně krásná, ovšem vdaná a svému muži Gorloisovi, vévodovi z Cornwallu, věrná. Na Utherovu žádost Merlin vymyslel past. Pomocí svých kouzel dočasně přiřkl Utherovi podobu Gorloise. Ten v noci potají Ygraine navštívil. Nebohá žena nic nepoznala a počala s ním dítě - budoucího krále Artuše. Merlinovi byla za službu přislíbena odměna – „... to, co vzejde z tvého chťíce...“, jeho odměnou měl být tedy právě Artuš.

Krátce po narození si Merlin vzal chlapce na starost. Během Utherova panování se Sasové opět pokusili o invazi do Británie a král v jedné z bitev padl. Artušovi bylo v té době patnáct let. Mezi šlechtici vznikl spor o prázdný trůn. Právo ucházet se o královskou korunu měl samozřejmě i Artuš, ale ne všichni byli ochotni ho uznat. Merlin dostal spásnou myšlenku. Prostřednictvím kouzelné moci zarazil hluboko do kamene meč. Kdo meč z kamene vyjme, stane se králem. Všichni šlechtici se snažili, ovšem bez výsledku. Poslední byl na řadě Artuš, kterému se díky Merlinovi podařilo meč z kamene vytrhnout a stal se tak právoplatným králem.

Později Merlin zavedl Artuše do jeskyně, v níž ho seznámil s jezerní vílou Vivienne, která mu dala kouzelný meč Excalibur i s pochvou. Upozornila ho však, že pochvu k meči nesmí nikdy ztratit. A dokud bude mít meč u sebe, bude neporazitelný.

Artuš vládl mnoho let po boku s věrným rádcem Merlinem, který mu pomáhal řešit všechny jeho problémy. Merlin pak na čas odešel do lesů. Po návratu se dozvěděl,

že Artuš padl v bitvě u Arfderydd, kam odešel kvůli své nevěrné ženě Guinevr. Merlin z toho byl nešťastný a velmi se trápil. Na bolest zapomněl až při opětovném setkání s krásnou jezerní vílou Vivienne, do které se zamiloval. Proradná víla se od něj však postupně naučila všechna jeho kouzla. Pomocí právě těchto kouzel Merlina uvěznila ve věži, ze které se ani pomocí kouzel Merlin nemohl dostat. Sice dál žil, ale zešílel.

2.3 Druidové a obraz Merlina

Keltská společnost byla komplikovaným a jasně definovaným systémem sestávajícím se z různých odvětví a rolí v něm. Tradiční roli zastávali zemědělci, válečníci a náčelníci či králové, kteří vedli skupinu. Nicméně v keltském světě byly značně vyvinuty i duševní role, mezi které patřili: pěvci, zpěváci chvalozpěvů, věštcí, proroci a druidové.

„Druidové měli v keltské společnosti nesmírně mocné postavení. Byli takřka rovni králům, kteří bez nich nemohli skutečně jednat. Byli to rádci, věštcí, lékaři, kněží i politici. Dá se říct, že jejich vliv byl podobně silný jako vliv papeže a církve na společnost a vládců středověké Evropy.“¹⁰ Je tedy pochopitelné, že jako jeden z nejvýznamnějších centrálních aspektů keltské společnosti, přežili v keltské mytologii a stali se nerozlučně spojenými s artušovskou legendou.

Druidové museli svou moc vykoupit velkou dřinou. Jejich výuka mohla trvat i 20 let a nebyla nijak jednoduchá. Druidové byli nejvyššími představiteli inteligence keltské společnosti. Zastávali tedy funkci dnešních vědců, učitelů, duchovních i lékařů dohromady, jejich znalosti musely být nesmírně rozsáhlé.

Zdá se, že nejlepší druidové působili ve Velké Británii, kde tito kněží vznikli a odkud se rozšířili do Galie. Mnozí druidové z celé Evropy jezdili do Velké Británie za učením, jako by cestovali za exkluzivním vzděláním na věhlasnou univerzitu.

¹⁰ KELTSKÝ HOROSKOP. *Druidové*. [online]. © 2008-2013 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.keltsky-horoskop.cz/keltove/keltske-nabozenstvi/druidove/>.

„Nejen druidské rituály, ale i samotný jejich název je zahalen tajemstvím. Starověcí autoři se domnívali, že původ slova druid tkví ve slově drys neboli dub. Zdálo se to celkem logické vzhledem k významu tohoto stromu v náboženství Keltů. Dnes se však předpokládá, že slovo druid má kořeny až v pra-indoevropštině a je tvořeno slovy dru, což znamená silný či mocný, a vid – tento kořen se vyskytuje v mnoha indoevropských jazycích, v latině znamená slovo videre vidět nebo i vědět, v angličtině se vyskytuje ve slově wisdom neboli moudrost. Také v sanskrtu znamenalo vidya moudrost a kořen vid- ostatně existuje i v češtině (vidět). Význam slova druid by tedy mohl znamenat mocně vidoucí či velmi volně přeloženo jasnovidný.“¹¹

Zřejmá je souvislost s nejvíce fascinující a tajemnou postavou v cyklu artušovské legendy – s Merlinem: moudrým, mocným čarodějem a prorokem. Charakter Merlina obnáší veškeré pravomoci vhodné pro velkého druida a odpovídá keltskému archetypu králova poradce.

2.4 Artuš

„Artuš je keltským hrdinou a je třeba se na něho dívat jako na Kelta, a tedy jako na součást keltského světa.“¹² Panují také názory, že Artušovo jméno pochází z velšského výrazu „art“ (medvěd) a „ur“ (muž).

Je otázkou několikasetletého sporu, zda má postava krále Artuše historické jádro nebo je čistě legendická. Některým badatelům se zdá, že na tuto postavu byly nabaleny božské aspekty starých bohů, které se následně literárně vtělily do postavy ideálního vládce a sjednotitele Británie. Artuš jako historická osobnost je velmi tajemnou a kontroverzní postavou.

Jádro většiny událostí ovšem bývá reálné, jen stěží lze něco vystavět na vzduchoprázdnu. S postupem času a s přibývajícím množstvím vypravěčů, se ale téma

¹¹ KELTSKÝ HOROSKOP. *Druidové*. [online]. © 2008-2013 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.keltsky-horoskop.cz/keltove/keltske-nabozenstvi/druidove/>.

¹² MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 14 s. ISBN 80-85993-40-6.

stále více zamlžuje a zveličuje. Každý si v oblíbeném vyprávění volí své preference a potlačuje to, čemu nerozumí či zkrátka to, co se mu v díle nelíbí. Sám vypravěč vychází vstříc dobovému vkusu a dle něj příběh přizpůsobuje.

Existuje určité množství raných materiálu, které o Artušovi pojednávají, avšak problém spočívá v rozlišování toho, co je, pokud vůbec něco, historie, a co legenda.

„Starí letopisci a kroniky nám tvrdí, že Artuš nebyl vůbec králem. Bojoval po boku britanských králů, ale sám sebe označoval jako dux bellorum – vojevůdce. Když Římané v pátém století konečně Británii opustili, Britani se museli bránit proti invazi Sasů, Anglů, Jutů, Piktů a Skotů. Skutečný Artuš je líčen jako vojenský velitel, který vedl v oněch temných časech Britany proti uchvatitelům.“¹³

V roce 1135 kněz Geoffrey z Monmouthu učinil ve svém díle Dějiny britských králů z Artuše panovníka. Většina historiků se ovšem shoduje na tom, že Artuš Geoffreyho z Monmouthu historickou postavou není, ačkoliv právě on položil základ pro zdánlivě nevyčerpatelnou zásobu příběhů o jeho statečných činech.

„Dřívější legendární texty, starší než ty od Geoffreye z Monmouthu, jež zmiňují Artuše, jsou psány v latině, která jim přidává na historickém rázu, na rozdíl od evidentně smyšlených materiálů ve velštině.“¹⁴

Kronikář Nennius v raném 9. století sepsal Historia Brittonum, jež pojednává o dvou příbězích Artuše. První popisuje mohylu v Breconshire nazvanou Carn Cabal, jejíž nejvyšší kámen nesl stopy Artušova psa Cabala, které vytvořil během lovu. *„Podle Nennia nechal Artušův pes Cabal otisk stopy v jednom kameni ve Walesu. Artuš postavil kamennou mohylu Carn Cabal; o ní se říká, že když z ní člověk vezme kámen, druhý den je zase na místě.“¹⁵*

Ta druhá vypráví o nádherné hrobce Artušova syna Amra. Oba případy dokazují, že Artušův příběh je úzce spjat a propojen s krajinou ve formě místních legend, alespoň, co se počátku devátého století týče.

¹³ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 15 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

¹⁴ LOOMIS, Roger Sherman. *Arthurian Literature in the Middle Ages*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1959. 1 s.

¹⁵ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 34 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

Existuje několik verzí Artušovy smrti. Mniši z glastonburského opatství v Somersetu prohlásili ve XII. století, že našli Artušův hrob i hrob jeho manželky. Stalo se tak, když kopali mezi dvěma kamennými pyramidami, kde odhalili kovový kříž s nápisem Rex Arturius. Pod ním byly nalezeny zbytky vykotlaného dubu, v němž spočívaly ostatky vysokého muže a ženy.

Naopak Velšané dlouho věřili, že Artuš nikdy nezemřel a nebyl tedy ani pohřben. Obecné přesvědčení Velšanů tkví v tom, že král Artuš stále žije a jednoho dne se vrátí, aby vedl Brity proti nepříteli.

Říká se také, že z každého, kdo stráví noc na strašidelné hoře Cader Idris (Artušově sedle), se stane blázen, nebožtík či básník.

Jiná legenda tvrdí, že Artušovy ostatky dosud spočívají na čarovném ostrově Avalon. V Británii se vypráví pověst, která je podobná pověsti o Blanických rytířích: „*Artuš a jeho rytíři Kulatého stolu spí v dutém kopci a čekají, až budou povoláni vyrazit do boje.*“¹⁶ Legendární Artuš je tragickým hrdinou, který zkrátka zůstává navždy králem.

2.5 Místa a předměty spjaté s artušovskou tematikou

V této sekci je uveden přehled míst a předmětů, které s artušovskou tematikou bezprostředně souvisí a popis příběhů, které se k nim váží.

2.5.1 Avalon

Ostrov Avalon se nejvíce proslavil jako místo posledního odpočinku krále Artuše v mnoha příbězích a legendách.

¹⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 20 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

„Ostrov se objevuje už v roce 1135 v díle Geoffreye z Monmouthu *Dějiny britských králů*. Monmouth tvrdí, že na ostrově byl ukován Artušův meč, a když byl slavný král smrtelně raněn, byl odvezen na ostrov Avallonis, kde léčili jeho rány.“¹⁷

V dalším Monmouthově díle *Vita Merlini* autor opět popisuje tento ostrov a tentokrát ještě podrobněji. Nazývá ho zde „Insula Avallonis“ a „Insula Pomorum“ (Ostrov jablek) a líčí jej jako kouzelné místo, kde pole nepotřebují rolníky, kde stromy v sadech rodí jablka a zároveň kvetou, a kde se lidé dožívají stovky let.

Nejstarší doložené hledání ostrova Avalon a Artušova hrobu proběhlo již ve XII. století. „*Giraldus Cambrensis napsal spis De principis instructione, který popisuje nalezení Artušova těla.*“¹⁸

Za legendární Avalon se dlouho pokládalo somersetské město Glastonbury. V roce 1191 mniši z Glastonbury prohlásili, že našli hrob Artuše a Guenevry, když kopali na místním hřbitově na území katedrály Glastonbury. Mniši objevili olovený kříž s nápisem: „*Hic Iacet Sepultus Inclitus Rex Arturius in Insula Avalonia (Zde leží pohřbený slavný král Artuš na ostrově Avalonia).*“¹⁹

Pozdější archeologické průzkumy v okolí katedrály objasnily, že na označovaném místě bylo skutečně ve XII. století kopáno. Pod zemí zde bylo objeveno kamenné obložení pravděpodobné hrobky, ale také nejspíš celý keltský hřbitov.

V XVIII. století byl ztracen nejdůležitější důkaz, a to samotný olovený kříž. Dnes je tedy jisté jen to, že v Glastonbury byl někdo skutečně pochován, zda to byl Artuš už zřejmě nebude nikdy zjištěno. Tyto objevy však činí z Glastonbury jednu z možných identifikací ostrova Avalon.

Existují četná místa, která také aspirují na to, že by mohla být legendárním Avalonem. Dalším možným umístěním je skutečný ostrov Bardsey u poloostrova Llyn

¹⁷ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 26 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

¹⁸ MERLIN. *Avalon*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/avalon.html>.

¹⁹ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 29 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

ve Walesu. „Některé zdroje uvádějí, že Merlin nechal mytických třináct pokladů Británie na ostrově Bardsey.“²⁰

Anglický básník Alfred Tennyson ve své první verzi básně Morte d'Arthur líčí místo Artušova posledního odpočinku právě v údolí ostrova Avalon následovně:

*„Kde bouře není, ni déšť, ni sníh
kde víchr nikdy hlasitě neburácí
Jen louky zelené a sady úrodné
táhnou se k moři, kde krouží ptáci.“*²¹

2.5.2 Brocéliande

V mnoha artušovských příbězích se objevuje čarovný les Brocéliande. Tento legendární les ve skutečnosti nazýván Paimont leží v Bretani a kdysi pokrýval celý severozápad Francie.

*„Pod duby, buky, olšemi, kaštany a břízkami Brocéliande se čaroděj Merlin zamiloval do čarodějky Viviane, Lancelot du Lae tu dospěl v muže a Morgana le Fay zde lapala vrtošivé milence. Francouzský symbolistický básník Albert Samain nazývá Brocéliande „lesem snů a kouzel.“*²²

Chrétien de Troyes v roce 1170 popsal ve svém díle Yvain aneb Rytíř se lvem les Brocéliande jako čarovné místo, kde rytíři upadají do spárů kouzelných bytostí.

Robert de Boron asociuje Merlina ve stejnojmenném románu také s lesem Brocéliande. Tento les se i později objevuje v celém kanonu artušovských prací, např. v díle lorda Alfreda Tennysona *Idylls of the King* z XIX. století.

Legendy praví, že se lesem Brocéliande prochází čaroděj Merlin, který se zde kdysi setkával s Viviane. Starý kouzelník a mladá víla v lese hovořili o kouzlech a

²⁰ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 29 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

²¹ Tamtéž, s. 31.

²² Tamtéž, s. 32.

lásce. Další léta strávil Merlin putováním mezi Camelotem a Artušovým dvorem, zatímco Viviane zůstávala v lese Brocéliande. Když se pak Artuš oženil s Guenevou, Merlin myslel na vílu Viviane čím dál víc a uvědomil si, že je do ní zamilován. Svými kouzly jí v jezeře uvnitř lesa vyčaroval křišťálový palác. Učil ji svým kouzlům a zaříkávadlům. Když se Viviane naučila téměř všechno, co znal sám Merlin, zeptala se jej, zda existuje kouzlo, které by dokázalo spoutat milovaného muže. Merlin tušil, že víla chce využít magii, aby ho udržela v Brocéliande navždy, avšak kouzlo ji naučil.

Legenda vypráví, že kouzelník Merlin a víla Viviane spolu v Brocéliande žijí dodnes. Poblíž jezera Comper se nachází pozůstatky památníků zvaného Tombeau de Merlin (Merlinova hrobka). „*Lidé, kteří k hrobu přicházejí, tady často pro Merlina nechávají vzkazy, v nichž ho prosí o splnění přání.*“²³

2.5.3 Caer Myrddin

Lidé hledají nejen místa spjatá s Artušem, ale také ta, která se váží k Merlinovi. Jedním z nich je i město Caer Myrddin, jenž se nachází na území dnešního Carmarthenu v jižním Walesu. Caer Myrddin neboli Carmarthen je označován za údajné Merlinovo rodiště a v jeho okolí se objevuje několik míst spojovaných s životem tohoto proroka. Jednou z těchto lokací je i Bryn Myrddin (Merlinův kopec), kde Nimue uvěznila Merlina v jeskyni či Merlinův kámen, u něž prorok údajně ukryl svůj poklad.

První, kdo přímo propojil charakter Merlina s Carmarthenem v literatuře, byl Geoffrey z Monmouthu. Spojení tohoto místa s postavou Merlina je výstižně shrnuto v následujících několika řádcích z básně Llangunnor Hill napsané kolem roku 1794:

„Tam s nádherným, potěšujícím výhledem

Carmarthen město, staré i nové

místo, kde byl Merlin narozen,

tento mocný prorok,

²³ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 34 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

*kterému jeskyni Allt' Fyrddin,
slouží jako jeho dům i hrob.*²⁴

2.5.4 Camelot

Stovky let přitahovala poloha Artušova mytického hradu a sídla Camelotu zájem, ale vyvolávala také spekulace. Starší artušovská literatura se o sídle tohoto jména vůbec nezmiňuje. Náhlé zjevení hradu v pověstech je opředeno spoustou záhad o jeho umístění, ale i příčinách, proč se objevil.

První zmínka o Camelotu pochází z díla Lancelot aneb Rytíř na káře Chrétiena de Troyes někdy kolem roku 1170. Camelot je zde zmiňován v souvislosti se známým velšským hradem Caerleon, který býval římskou pevností. „*Další možný Camelot stojí v Caerleonu, který byl osídlen už od římských dob.*“²⁵

Caerleon je označován za Artušův hlavní hrad také v Dějinách britských králů od Geoffreya z Monmouthu. Název Camelot nahradil původní označení Caerleon až ve XIII. století. Tehdy se některé francouzské prózy s artušovskou tematikou začínaly zmiňovat o Camelotu jakožto hlavním sídle krále Artuše. „*Je zřejmé, že většina popisů Camelotu čerpá z dřívějších popisů Caerleonu.*“²⁶

Moderní pojetí Camelotu – jako hlavního města na břehu řeky, obklopeného bujnými lesy a dominantní katedrálou svatého Štěpána – pochází z díla *Le Morte d'Arthur* od Thomase Maloryho z XV. století. Malory Camelot umístil na místo anglického města Winchesteru, kde se dodnes nachází jedna z artušovských relikvií, a to původní Kulatý stůl: „*Ve Winchesteru je na hradě dokonce uchováván údajný Kulatý stůl. Při průzkumech ve dvacátém století bylo zjištěno, že byl zkonstruován po roce*

²⁴ THE CARMARTHENSHIRE HISTORIAN. *Carmarthen and Merlin the Magician*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2012-09-12]. Dostupné z: <http://carmarthenshirehistorian.org/cgi-bin/twiki/view/Historian/CarmarthenAndMerlinTheMagician>

²⁵ MERLIN. *Camelot*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/camelot.html>.

²⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 107 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

1270, v době velkého zájmu o artušovskou legendu. Malba na něm však pochází z roku 1522 a jako král Artuš je zde zobrazen Jindřich VIII..²⁷

Nejlogičtější předpokladem je, že nejstarší spisovatelé měli pravdu, když kladli Artušovo hlavní sídlo do Caerleonu, který Malory později nahradil Camelotem/Winchesterem. „Dokonce i Maloryho vydavatel William Caxton odmítal ztotožňovat Winchester s Camelotem a sám označoval za Artušovo sídlo římskou pevnost ve Walesu.“²⁸

Camelot je považován za místo obývané idealizovanou společností s rytířskými hrdiny, kteří konali velké činy pro dobro lidstva. Dodnes Camelot evokuje ztracený ideál, touhu po místě, kde je život mnohem snazší a romantičtější.

2.5.5 Tintagel

Jedním z mála míst spojených s artušovskou tematikou, o kterých je možné s jistotou říci, kde se nachází, je hrad Tintagel ležící na území Cornwallu v Anglii. Tento hrad je považován za Artušovo rodiště a dnes už jej připomínají pouze zvětralé trosky na skalnatém mysu.

První vykopávky zde probíhaly již ve třicátých letech XX. století a od té doby se ještě mnohokrát opakovaly. „Poslední výzkumy probíhaly v roce 1998, kdy byl učiněn zajímavý objev. Byl zde nalezen úlomek břidlice, na kterém se objevil nápis: PATER/ COLI AVI FICIT/ ARTOGNOV. Tato drobná, téměř neviditelná poznámka byla přeložena profesorem Ch. Thomase jako: Artognou, otec Colla, dal toto udělat.“²⁹

Na hradě Tintagel se nachází také jedno místo, které je přímo spjato s charakterem Merlina. Jedná se o jeskyni ležící na poloostrově, kterou dle místních pověstí dodnes obývá jeho duch.

²⁷ MERLIN. *Camelot*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/camelot.html>.

²⁸ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 108 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

²⁹ MERLIN. *Tintagel*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/tintagel.html>.

Geoffrey z Monmouthu se o Tintagelu zmiňuje jako o místu, kde byl Artuš počat, když Uter Pendragon ležel s Ygernou, krásnou mladou ženou hraběte Gorloise. Geoffrey jako jeden z mála tvrdil, že Artuš byl na Tintagelu pouze počat. „*Teprve v roce 1478, tři sta let poté, co Geoffrey dokončil Dějiny britských králů, kronikář William z Worcesteru poprvé napsal, že Tintagel je Artušovým rodištěm.*“³⁰

Poté, co Alfred Tennyson zveřejnil své dílo Idyly královské v XIX. století, se stal Tintagel světoznámým cílem artušovských výprav. Sám Tennyson navštívil Tintagel v roce 1848 a v Idylách královských se o něm zmiňuje následovně:

*„Uprostřed písků tam našli dítě nahé
u cornwallského moře a hradu Tintagil.
Chlapec se Artuš zval, a když ho vychovali,
zázrakem vyvolen pak slavným králem byl.“*³¹

2.5.6 Excalibur

*„Tam popadl meč Excalibur,
a jak ho třímal v světle měsíčním,
zimní mrak na nebe v tu chvíli připlul,
jinovatkou bělostnou mu jilec postríběřil,
takže se třpytil jak démanty posetý,
jasem topasů i drahokamů sterých
jak nejdrahocennější šperk.“*³²

Morte d'Arthur, Alfred Tennyson

Podle velšských legend se Artušův meč jmenoval Caledwlch, Geoffrey z Monmouthu jeho jméno převedl na latinské Caliburn či Caliburnus. V pozdějších verzích autorů se název změnil na Escalibur dokud Anglo-norman Robert Wace nepřinesl nové označení meče znějící Excalibur.

³⁰ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 36 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

³¹ Tamtéž, s. 37.

³² Tamtéž, s. 44.

O původu tohoto meče existují dvě verze. Artuš jej dostává z vod jezera anebo vytrhuje Excalibur z kamene. V díle *Le Morte d'Arthur* Thomase Maloryho pojmenovává Excalibur Jezerní paní a jeho jméno zde znamená „ostrá ocel“. V Maloryho příběhu získá Artuš Excalibur, když si zlomí svůj původní meč v boji s králem zvaným Pellinore. Merlin vezme Artuše k jezeru, kde žije Jezerní paní. Nejedná se však o kouzelnou bytost, nýbrž strážkyni jezera, která Artušovi nový meč předá.

V některých artušovských příbězích bojuje s Excaliburem sir Gauvain, který je prezentován jako Artušův synovec a rytíř Kulatého stolu. Stejně tak tomu je i v díle Chrétiena de Troyes *Perceval aneb Vyprávění o grálu*.

2.5.7 Svatý grál

„Svatý grál je zlatá nádoba vykládaná diamanty a perlami; je to mísa, z níž jedl Ježíš při své poslední večeři; pohár, do něhož Josef z Arimatie zachytil Ježíšovu krev. Grál je magický kámen, který prodlužuje život a poskytuje potravu; je to mytická Archa úmluvy, Turínské plátno nebo smaragd z Luciferovy koruny; je to poklad katarů nebo templářů.“³³

Grál se poprvé objevuje v díle *Perceval aneb Vyprávění o grálu* od Chrétiena de Troyes³⁴. V tomto díle je grál talířem, na jakém se hodovalo při středověkých hostinách. Chrétien jej popisuje jako svatý předmět.

„Robert de Boron zasvětil grálu artušovské romány Josef Arimatejský, Merlin a Perceval. Podle něj je Svatým grálem nádoba z Kristovy poslední večeře, do které Ježíš lámal chleba.“³⁵

Příběh o Svatém grálu byl postupně rozvíjen. Každý nový autor do něj vnáší vlastní přesvědčení, představy a představivost. Artušovští badatelé se dodnes přou o původu grálu. Někteří z nich se uchylují ke starověkým textům, jelikož Chrétien de

³³ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 206 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

³⁴ Poznámka: viz kapitola 5.5.1.1.

³⁵ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 209 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

Troyes prolašoval, že vycházel z překladu Ovidia. Jiní naopak poukazují na východní vlivy, na příběhy, které přinesli křižáci z Palestiny a Byzancie. „*Mnozí hledají předobraz příběhů o grálu v keltských mýtech o čarovných kotlících a zázračných mísách, zatímco jiní se přou o to, že původ grálu je výhradně křesťanský, že grál byl eucharistickým kalichem či paténou, na kterou byla položena hostie.*“³⁶

³⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 211 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

3 DOBA TEMNA

Doba, kdy Artuš s Merlinem údajně žili je v historii Británie označována jako tzv. temno neboli „temné období“.

„Toto období je často charakterizováno jako doba temna především díky častým válkám a stěhováním národů.“³⁷

Touto dobou je myšleno období od konce IV. století do IX. století. V temném období dochází ovšem také ke spoustě důležitých vývojů. Jedním z nich je diferenciacce jazyků, zrození ideálů a tradic atd. Pojem „doba temna“ odráží spíše pomlku historického psaní.

V roce 410 oznámil císař Honorius, že vojáci opustí britské ostrovy, tudíž se Britové stali plně nezávislími. Opuštění vojsk mělo však negativní dopad na zaznamenávání historických faktů o Británii, jelikož ty dříve zapisovali římsí historici a spisovatelé. Británie byla osamělá nejen vojensky, ale také duchovním způsobem.

Pokud chceme získat svědectví o „temném období“, musíme se spoléhat především na archeologii, jelikož ta je jediným více či méně objektivním zdrojem této doby.

Existuje i několik písemných dokumentů z této doby, u kterých je důležité se zaměřit především na předmět, nikoliv spoléhat pouze na obsah.

Základními zdroji písemných informací o „době temna“ jsou tři texty, které napsali autoři: Gildas, Bede Venerabilis a Nennius.

³⁷ KLÍMOVÁ, Blanka. *Aspects of British cultural history: a concise history from the prehistoric period up to the late victorian era: an overview*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997. 9 s. ISBN 80-7041-901-6.

3.1 Gildas a Bede Venerabilis

Gildas žil v letech 500 – 570. Je považován za významného britského duchovního VI. století. „Hlavní význam britského mnicha a učenice Gildase spočívá v tom, že žil a psal v šestém století, v době Artuše a velmi komplexně popsal stav v tehdejší Británii.“³⁸

Jedná se o jednu z nejlépe zdokumentovaných postav křesťanské církve na britských ostrovech během tohoto období. Díky svému proslulému učení a literárnímu stylu si vysloužil označení „Gildas Sapiens“ (Gildas moudrý).

„Hlavním tématem, na které se Gildas zaměřoval, bylo i varování společnosti. Podle něj byly katastrofy v pátém století Božím trestem za hříchy minulých generací, a pokud se jejich potomci nebudou schopni od zla odříznout, pak je Bůh zničí, stejně jako kdysi Izraelity.“³⁹

Gildasovo nejstarší dílo *De Excidio et Conquestu Britanniae* obsahuje příběhy post-římské historie Británie a je považováno za jediný významný zdroj tohoto období. „Vyplývá, že Gildasův náčrt historie Británie je téměř jediným skutečným literárním zdrojem pro dané období.“⁴⁰

Gildas byl vysvěcen církví a ve svých pracích upřednostňuje klášterní ideál. Ze střípků dopisů, které napsal, vyplývá, že udával pravidla pro klášterní život, který byl ovšem poněkud méně přísný než ten, který určoval jeho současník svatý David.

Gildasovo ústřední dílo *De Excidio et Conquestu Britanniae* je kázání rozdělené na tři části. Autor v něm odsuzuje světské a náboženské chování jeho současníků.

Jasně vyplývá, že příběh, který Gildas popisuje ve svém díle je odvozen z ústní tradice (v některých případech prokazatelně nesprávně), spíše nežli z kopírování starších písemných pramenů. Existuje i možnost, že Gildas čerpal své znalosti od starých britských mnichů, kteří se usadili v Irsku.

První část se skládá z Gildasova vysvětlení jeho práce a krátkého vyprávění o římské Británii od jejího dobytí až do Gildasovy současnosti. V této části popisuje činy

³⁸ CASTLEDEN, Rodney. *King Arthur: The Truth Behind the Legend*. 1. vyd. London: Routledge, 2002. 25 s. ISBN 978-0203022160.

³⁹ MORRIS, John. *The age of Arthur: a history of the British isles from 350 to 650*. 1. vyd. London: G. Weidenfeld and Nicolson, 1973. 36 s. ISBN 0-297-17601-3.

⁴⁰ LATIN WRITINGS IN ENGLAND TO THE TIME OF ALFRED. *Gildas and The History of Britons*. [online]. © 1993-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.bartleby.com/211/0501.html>.

Římanů a sténání Angličanů, které odsuzuje za jejich hříchy. Současně vyzdvihuje hrdiny jako např. Aurelia Ambrosia, jehož popisuje jako prvního vůdce odporu proti Sasům. Zmiňuje také vítězství v bitvě Mons Badonicus, které v pozdějších textech připisuje králi Artuši.

„Sám autor popisuje v úvodních slovech svou práci jako epištol (list). Po deset let přemýšlel nad tím, jak doručit svědectví o špatnosti a korupci britského státu a církve, ale i přes obtíže mlčel. Nyní však musí prokázat, že je hoden svého označení – vedoucího učitele a promluví.“⁴¹

Druhá část se skládá z odsouzení pěti britských králů: Constantine, Aurelius Conanus, Vortiporius. Cuneglas, Maelgwn a je jedinou současnou dochovanou informací o nich.

Gildasův život byl sepsán dvěma autory. Dřívější byl sepsán v XI. století bretaňským mnichem Rhuyssem. Druhý napsal Caradoc Llancarfan, přítel a současník Geoffreye z Monmouthu v polovině XII. století.

Historia ecclesiastica gentis Anglorum volně přeloženo jako Církevní dějiny národa Anglů je druhým významným textem tzv. „období temna“. Autorem byl Bede Venerabilis (sv. Beda) nebo též Beda Ctihodný, který žil v letech 672 – 735 a působil jako mnich či anglosaský učenec. Byl vychováván ve Wearmouthském opatství a celý svůj dospělý život strávil v klášteře Jarrow. Byl velmi vážený a uznávaný společností své doby, která jej považovala za nejvzdělanějšího teologa a historika.

Díky svému dílu získal přívlastek Otec anglické historie. Jeho vliv na historiky a spisovatele doby je nesporný. *„Historické a biografické práce tohoto autora byly charakteristické upřímnou láskou k pravdě a důsledným dokumentárním výzkumem. Jeho styl je neosobní, jasný, jednoduchý a vysoce převyšoval úroveň své doby.“⁴²*

„Z literárního hlediska je kniha obdivuhodná. Není nijak ovlivněna učením či výstřednostmi slovní zásoby. Jedním z nejvýznamnějších přínosů, které Bede poskytl anglickým spisovatelům, je přímý a jednoduchý styl.“⁴³

⁴¹ LATIN WRITINGS IN ENGLAND TO THE TIME OF ALFRED. *Gildas and The History of Britons*. [online]. © 1993-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.bartleby.com/211/0501.html>.

⁴² LEGOUIS, Émile, LAS VERGNAS, Raymond a CAZAMIAN, Louis François. *A History of English Literature: The Middle Ages and the Renaissance (650-1660): Modern Times (1660-1967). Book VIII*. 1. vyd. London: J.M. Dent, 1967. 11 s.

⁴³ LATIN WRITINGS IN ENGLAND TO THE TIME OF ALFRED. *Gildas and The History of Britons*. [online]. © 1993-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.bartleby.com/211/0501.html>.

Popularita jeho díla byla okamžitá a obrovská. Dvě nejstarší kopie, které se zachovaly, přičemž obě mohly být sepsány před Bedovou smrtí, jak se zdá pochází z kontinentu. Jedna z opatství svatého Huberta v Ardenách a ta druhá z anglické kolonie Epternach.

Oba texty autorů „doby temna“ jsou zásadními mezníky pro toto období. Absence kolem postav Artuše a Merlina v jejich dílech lze chápat buď jako označení malého historického významu těchto dvou charakterů či jako dobrovolné odstranění z důvodu zaujatosti autorů. I přes všechno se jedná o velmi důležité texty, v době, kdy byly napsány.

3.2 Nennius

„Historia Brittonum je jedním z nejdůležitějších dochovaných dokumentů rané britské historie. Nejen, že se stal posvátným díky svému stáří, ale je také jediným zdrojem římských a ostrovních údajů v jinak tmavé a tiché prázdnotě.“⁴⁴

Dochovaná kopie tohoto velmi významného souboru dokumentů je uložena v britské knihovně.

Ve třetím textu z období „temna“ se poprvé objevuje postava Artuše a Merlina, kterého zde Nennius nazývá Ambrosiusem. Tento text nese název Historia Brittonum (Historie Britů) a byl sepsán velšským mnichem Nenniem v Bangolu (Jižní Wales).

„Nennius se prezentoval jako žák Elbodugusův, jenž byl znám jako biskup z Bangoru a zemřel v roce 809.“⁴⁵

V roce 829 napsal tento autor Historii Britů. *„Nennius se nesnažil psát historii ze svých vlastních zdrojů, poskládal dohromady vše, co našel, tak jak si myslel, že je to chronologicky historicky správně.“⁴⁶* Tyto poskládané materiály však byly čerpány z ještě starších pramenů: *„Ačkoliv mnich Nennius napsal Historia Brittonum v roce 829,*

⁴⁴ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 194 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

⁴⁵ LATIN WRITINGS IN ENGLAND TO THE TIME OF ALFRED. *Gildas and The History of Britons*. [online]. © 1993-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.bartleby.com/211/0501.html>.

⁴⁶ MORRIS, John. *The age of Arthur: a history of the British isles from 350 to 650*. 1. vyd. London: G. Weidenfeld and Nicolson, 1973. 37 s. ISBN 0-297-17601-3.

*určitě čerpal informace z mnohem starších pramenů, z nichž některé vznikly v šestém století.*⁴⁷

Právě v této době, tj. v IX. století, se stal Artuš národním hrdinou a to především v Nenniově rodném Walesu.

Nennius je autorem dvou významných spisů: Velšské letopisy a Historie Britů, které obsahují zprávy z V. a VI. století, ovšem byly sepsány až kolem roku 800, tudíž mohly být kdykoliv změněny mnichy opisovači.

Dílo Historie Britů je z historického hlediska velmi důležité. Obsahuje například velšskou báseň o princí Gereinovi, který se později objevuje i v legendě o Artušovi. Za jeden z nejdůležitějších aspektů je považováno to, že popisuje dvanáct bitev i s názvy některých míst, dodnes se bohužel neví, kde přesně se bojiště nalézají.

Dle Nennia na počátku VI. století tedy Artuš zastavil postup Sasů ve dvanácti bitvách. Velel vysoce mobilní armádě složené především z jezdeckva. Tuto tradici jezdeckva zdědil po Římanech a využil toho, že Keltové byli skvělí cvičitelé koní. Oproti tomu Sasové bojovali nedisciplinovaně a bez koní, jen jako pěšáci, a to až do bitvy u Hastings roku 1066. V boji byli motivováni vidinou odměny a válčení samotné je bavilo, i když měli celkově horší vybavení.

Artuš si vysloužil označení „dux bellorum“, což znamená vůdce bitev. Byl velkým stratégem. V roce 516 - 518 například porazil Sasy z Kentského království v bitvě u Beidonu, ačkoliv měl početní nevýhodu. Vybojoval mnoho bitev a v poslední z nich, která se měla konat roku 539 u Camlanu, dle Nennia, Artuš zemřel.

Nennius již popisoval charakter krále Artuše dvojí povahy jako mytický a kvazi-historický. *„Tento autor v každém případě ve svém díle obsáhl některé velmi cenné materiály z VI. a VII. století: seznam divů ostrova Mona, zmínku o britských a irských kořenech, britské rodokmeny, příběh Emrys, a spoustu dalších.*⁴⁸

⁴⁷ CASTLEDEN, Rodney. *King Arthur: The Truth Behind the Legend*. 1. vyd. London: Routledge, 2002. 18 s. ISBN 978-0203022160.

⁴⁸ Tamtéž, s. 18.

4 STŘEDOVĚKÁ VELŠSKÁ LITERATURA

Je velmi obtížné uvést přesnou chronologii textů odkazujících na postavu Merlina. Většina textů, která vznikla opisem starých rukopisů, se již ztratila, čímž je způsobena složitost určení data vzniku. Kromě toho, podstatná část příběhů kolovala pouze v ústní tradici, kterou je obtížné obnovit.

4.1 Texty velšských zemí: Keltská literatura

„Původ Merlinova mýtu se nachází u britských Keltů v jazyce, který nyní nazýváme velštinou.“⁴⁹

4.1.1 Charakter středověké velšské literatury

Důkazy ať už jsou jakkoli neúplné a nepolapitelné dokazují, že středověký Wales měl ústní tradici stejně tak bohatou a rozmanitou jako Irsko. Velšské materiály často doplňovaly irské povídky a dodávaly jim nový nádech. Šiřitelé ústní tradice byli nazýváni „story-tellers“ (vypravěči příběhů) a bavili dvory a aristokratické domy povídkami plnými hrdinů a bohů.

„Mnoho příběhů bylo zachováno právě ve Walesu. Vysvětlení je jednoduché, jiné části keltského kraje byly zaplaveny Sasy relativně dříve než právě velšské království, které si udrželo svou nezávislost déle.“⁵⁰

⁴⁹ KNIGHT, Stephen. *Merlin: Knowledge and Power Through the Ages*. 1. vyd. Cornell: Cornell University Press, 2009. 1 s. ISBN 0801443652.

⁵⁰ CASTLEDEN, Rodney. *King Arthur: The Truth Behind the Legend*. 1. vyd. London: Routledge, 2002. 21 s. ISBN 978-0203022160.

Vypravěčství může být vnímáno jako jedna z funkcí básnictví či jako konkrétní stupeň básnictví. Od velšských básníků - jakožto vzdělané třídy, se očekávalo, že se seznámí s nativní tradicí a budou ovládat znalost historie a poezie, což jim dodá ty správné amplitudy pro básníka.

Některé příběhy této doby byly vyprávěny kombinací poezie a prózy. Nedochovaly se však žádné informace, které by dokazovaly, jak se vypravěči naučili svému umění. Avšak stejně jako u jiných společenských řemesel učeň obklopen zkušenými vypravěči poslouchal jejich příběhy, čímž získal obsáhlý repertoár a ovládl umění vyprávění dlouhého příběhu bez matení či oslabení jeho struktury. Charakteristiku vypravěčů lze shrnout především tím, že mají vyškolenou paměť, ale obvykle nebývají pasivními nositeli tradice. Zapamatovat si příběh často znamená schopnost analyzovat jej do významných rysů, připomenout jednotlivé epizody a jejich vztah ke zbytku příběhu.

„Ústní tradice velšského vyprávění zanikla dříve, než se stihly nějaké příklady zaznamenat a již nikdy nemůže být obnovena.“⁵¹

To, co se nám dochovalo, jsou verze příběhů napsaných ve středověku od různých autorů. Jedná se však o literární verze spíše než doslovné kopie ústních příběhů, na nichž jsou založeny.

Předpokládá se, že vypravěči byli negramotní, tudíž je velmi nepravděpodobné, že příběhy, které se dochovaly, by pocházely z jejich tvorby. Akt psaní znamenal, že autoři dochovaných příběhů byli muži s učeným literárním pozadím, kteří nebyli tak vázáni na tradice jako vypravěči.

4.1.2 Básně

Ve velšské literatuře není Merlin zobrazen v epické tradici, nýbrž v té lyrické. K dispozici je šest velšských básní, v nichž je možné dohledat zmínku o Merlinovi. Tři

⁵¹ JARMAN, Alfred Owen Hughes a HUGHES, Gwilym Rees. *A guide to Welsh literature. Vol. 1.* 1. vyd. Swansea: Christopher Dawies, 1976. 204 s. ISBN 0-7154-0124-6.

jsou uchované v díle Black Book of Carmarthen (1200) a další v The Red Book of Hergest. Všechny tyto původní texty jsou ovšem mnohem starší než rukopisy, které se zachovaly.

První básně o Myrddinovi se objevují v rukopise známém jako Černá kniha carmarthenská (Llyfr Du Caerfyrddin), jiné se nacházejí v rukopisech psaných výrazně později. Některé z prvků obsažených v těchto básních však pocházejí z podstatně ranějšího období než samotné rukopisy.

„Černá kniha carmarthenská byla sepsána ve 13. století, pravděpodobně před rokem 1250. Její autor je neznámý, ale je pravděpodobné, že jde o dílo jediného pisáře, který ji sepisoval v různých obdobích svého života. Černá byla tato kniha nazvána pro barvu vazby. Sir John Price z Breconu, královský tajemník Jindřicha VIII. pro církevní záležitosti, objevil tuto knihu v majetku katedrály St. Davida, kam se údajně dostala z carmarthenského převorství. Od 16. století prošla rukama mnoha učenců a sběratelů.“⁵²

Yr Afallennau (Jabloň) a Yr Oianau (Malé prasátko) jsou dvě strofické básně obsažené v díle „Black Book of Carmarthen“, které líčí Merlina.

Yr Afallennau (dále jen Jabloň), zahrnuje Myrddinova proroctví narážející na bitvu u Arfderydd. Myrddin zde hovoří o svém padesátiletém vyhnanství po bitvě, které je způsobeno jeho nenávisť ke Gwasawgovi (stoupenec Rhyddericha), jímž je loven.

V další básni jménem Yr Oianau (dále jen Malé prasátko) Myrddin řeší selátko, které je jeho jediným společníkem v lese. Stejně jako v předchozí básni Yr Afallennau se zmiňuje o svém padesátiletém životě ve vyhnanství. Tato báseň navíc obsahuje proroctví o budoucnosti Británie, která dle Myrddina bude pohnutá ovšem obsahující i okamžiky slávy.

Obě básně popisují Merlina sedícího a rozmlouvajícího pod jabloní. *„Tyto rané velšské básně jsou složité: často vyžadují korektní interpretaci smyslu a kontextu, aby byly správně pochopeny.“⁵³*

Báseň Jabloň je plná zajímavého folklóru a pozůstatků tradice, jež popisuje divoce žijícího Myrddina v lesích, který promlouvá:

⁵² MERLIN. *Historická literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/ckc.html>.

⁵³ KNIGHT, Stephen. *Merlin: Knowledge and Power Through the Ages*. 1. vyd. Cornell: Cornell University Press, 2009. 2 s. ISBN 0801443652.

*„Sladká jabloň roste do hojnosti!
Jejích plodů jsem užíval k potěše krásné panny,
když se štítem na rameni a mečem po boku
spával jsem zcela sám v celyddonském lese.
Slyš, prasátko! Vem rozum do hrsti
a poslouchej ptáků krásné tóny,
vládcové ze zámoří přijedou v pondělí.
Požehnaní buďte, Cymry (Velšané), z vůle Boží.
Sladká jabloň, která roste na břehu řeky!
Z úcty k ní pán nebude usilovat o její nádherné ovoce.
Když můj rozum nebyl zakalen, býval jsem u jejího kmene
s krásnou rozpustilou děvou, vzorem nádhery.
Deset let a čtyřicet, jako hračka zločinců,
jsem se toulal smutně mezi přízraky...
Sladká jabloň a strom barvy krve,
který vyrostl v skrytu celyddonského lesa;
touží po ovoci, ale bude to marné,
dokud Cadwaladyr nepřijde ze setkání Rhyd Rheonu
a spolu s Cynonem nenastoupí proti Sasům.
Cymry zvítězí, slavný bude jejich vůdce.
Všem bude po právu a Brythoni (Britové) se zaradují,
ozvou se rohy radosti a zazní píseň míru a štěstí.“⁵⁴*

Yr Afallennau, The Black Book of Carmarthen

Třetí báseň z Černé knihy carmarthenské známá pod názvem Ymddiddan Myrddin a Thaliesin pojednává o dialogu Merlina s Taliesinem⁵⁵ a jedná se o proroctví dvou hlasů.

Zbylé tři básně jsou obsaženy v díle The Red Book of Hergest a pochází z počátku XV. století. Jedna z těchto básní je zaměřena na rozmluvu mezi Merlinem a ženou jménem Gwenddydd, která se později ukazuje jako prorokova sestra. „Gwenddydd v těchto básních nazývá Myrddina svým bratrem a označuje ho zde, jak za

⁵⁴ MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 34 s. ISBN 80-85993-40-6.

⁵⁵ Poznámka: nejranější velšský básník, který pracoval na rozvoji a zachování velštiny.

*básníka, tak za bojovníka.*⁵⁶ Merlin zkrátka tvořil význačnou součást bardské velšské tradice.

4.1.3 Armes Prydain

Armes Prydain neboli Proroctví o Británii je další velšský text, který vznikl jako nástroj propagandy a popisuje politickou situaci kolem roku 930. „*Myrddin je zde popisován jako prorok velšské politické historie.*“⁵⁷

Text je psán strhujícím stylem charakteristickým pro velšskou hrdinskou poezii a popisuje budoucnost, v níž se všechny brytonické národy spojí se Skoty, Iry a Vikingy z Dublinu pod velšským vedením a společně uspějí v tažení proti Anglo-Sasům.

V heroických poeziích se přikládá vždy velký význam na vůdce. V Armes Prydain jsou pojmenováni: Cadwallon a Cadwaladr. Publikum si je implicitně mělo spojit se dvěma slavnými vůdci z dávné minulosti. Zobrazení ne-keltských Vikingů ne-brytonických Skotů a Irů bylo ve velšských tradičních básních pozoruhodnou zvláštností.

Armes Prydain je velmi významným dílem také proto, že jako jedno z prvních děl vůbec, zmiňuje postavu Myrddina Wyllta, který byl základem pro vznik charakteru Merlina v artušovské legendě.

⁵⁶ LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 330 s. ISBN 978-0-19-921509-6.

⁵⁷ KNIGHT, Stephen. *Merlin: Knowledge and Power Through the Ages*. 1. vyd. Cornell: Cornell University Press, 2009. 6 s. ISBN 0801443652.

5 MERLIN

Merlin, Merlinus, Myrddin, Merddyn. Stejně jako u ostatních postav artušovské legendy, je i Merlin záhadou. Legenda o něm se objevila v Bretani a je svázána s lesem Brocéliande. O Merlinově zrodu se říká leccos, jedna z verzí popisuje následující: „*Satan měl přání mít na zemi svého zástupce, který by se věnoval výhradně jeho zájmům. Oklamal by lidi, vyhrál jejich duše a získal nad nimi obrovskou autoritu pomocí magie a své znalosti minulosti a budoucnosti. Satan tedy poslal jednoho ze svých démonů na tento svět s posláním vytvořit takové dítě.*“⁵⁸

Merlin se narodil velmi nábožensky založené matce, která byla démonem znásilněna během spánku. Satanův plán nevyšel, jelikož matka nechala Merlina ihned po narození pokřtít, což zničilo zlé mocnosti, které na něj byly uvaleny. Namísto toho Merlin získal moc pomáhat slabým a utlačovaným.

Vzhledem k tomu, že matka nemohla potvrdit či prokázat Merlinova otce, byla odsouzena k upálení. Malý Merlin však začal mluvit a vysvětlil svůj původ, který byl „očištěn“ díky ranému křtu. Dítě mluvilo tak přesvědčivě, že jeho matku osvobodili a bylo jí dovoleno připojit se ke klášteru. Merlin se stal Utherovým mágem.

Merlin, Artušův poradce, prorok a kouzelník je v podstatě považován za výtvar Geoffreyho z Monmouthu, který ve svém díle *History of the Kings of Britain* zkombinoval velšské tradice o určitém bardovi a proroku jménem Myrddin s příběhem, který v IX. století vypráví kronikář Nennius o Ambrosiusi (chlapec bez lidského otce).

Ve velšské tradici existuje předobraz Merlinovy vize budoucnosti v podobě prorocké básně z 10. století, která je připisována Myrddinovi (Merlinovi) s názvem *Armes Prydain* (Proroctví o Británii) viz kapitola 4.1.3. Tato báseň se dochovala ve dvou verzích, jež se od sebe liší pouze délkou. „*Tento doklad naznačuje, že podkladem pro dílo Geoffreyho z Monmouthu nebyla jen pramenná východiska jako existující texty*

⁵⁸ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 184 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

*nebo vyprávěné a přednášené útvary, ale také cílová skupina čtenářstva či posluchačstva setrvávající ve víře v jejich aktuálnost.*⁵⁹

Geoffrey dal svému charakteru jméno Merlinus raději než Merdinus (gramaticky správná latinizace slova Myrddin), jelikož to mohlo u jeho anglo-normanského publika asociovat vulgární slovo „merda“, což znamená hnůj či lejno.

V Geoffreyeho knize Merlin pomáhá Utheru Pendragonu a je zodpovědný za přepravu kamenů ze Stonehenge z Irska, avšak není spojován s Artušem. Geoffrey z Monmouthu napsal před Historií britských králů také knihu „Prophecies of Merlin“ (Proroctví Merlina). Proroctví bylo následně zakomponováno do díla Historie britských králů jako sedmá kniha. Toto vedlo k tradici, která se projevuje v jiných středověkých dílech.

Merlin se stal velmi populárním ve středověku. Je hlavním charakterem většiny textů z XIII. století tzv. francouzského „vulgate“ cyklu. Figuruje ve značném množství francouzských a anglických románů

V moderní době zůstala Merlinova popularita konstantní. Objevuje se v dílech od období renesance až po současnost. V díle *The Iddyls of the King* z něj spisovatel Tennyson udělal architekta Camelotu. Mark Twain naopak parodoval Tennysonův artušovský svět a učinil z Merlina padoucha. V jednom z prvních ilustrovaných vydání tohoto Twainova díla dokonce ilustrátor Dan Beard vytvořil Merlina, který měl tvář spisovatele Tennysona.

Existuje nespočet románů, básní a divadelních her, které se točí kolem Merlina. V americké populární kultuře je Merlin nejčastěji líčeným charakterem artušovské legendy.

Na jedné straně Merlinus Ambrosius, kouzelník a prorok, který podporoval lásku Uther Pendragonu a na druhé straně hybridní tvor a divoký muž, který žije v srdci lesa jako zvíře.

Obě uvedené polohy jsou přítomny právě v práci Geoffreye z Monmouthu, poprvé v Historii britských králů a následně i v díle *Vita Merlini*, podle kterého byl Merlin králem malého kmene v Dolním Skotsku a zbláznil se během bitvy a utekl do lesů, kde začal prorokovat.

⁵⁹ Předmluva: Daniel Samek: GEOFFREY z Monmouthu. *Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 7 s. ISBN 978-80-257-0289-5.

Složitost Merlina jakožto charakteru se stává ještě paradoxnější ve XX. a XXI. století, kdy se vědci noří stále hlouběji do zkoumání osobnosti této imponující postavy. Merlin je zkrátka neoddelitelně svázán s králem Artušem, ať už historicky, tak i pověstně.

Je skutečně těžké najít ten původní historický ráz a mýtus, který se vyskytuje kolem Merlina. Zdá se, že tato literární postava s sebou nese více než jeden původ, a že je spíše ztělesněním staré keltské tradice a legendy spjaté s pěvci a druidy.

5.1 Merlinovy počátky

Merlin je nedílnou součástí jak romantických, tak letopisných tradic, ale také postavou objevující se často v populární kultuře. Lidé mají postavu Merlina spjatou s charakterem kouzelníka, v některých pracích se ovšem objevuje jako prorok, rádce, voják, milovník či průvodce.

První odkazy na Merlina – respektive na postavu, která se vyvine do Merlina v pozdějších románech, nacházíme v keltské literatuře. Několik velšských básní se zmiňuje o tragickém příběhu Myrddina (Merlin) jakožto o možné historické postavě, jejíž pán Gwenddolau byl zabit v bitvě u Arfderydd (575) nepřítelem jménem Rhydderch. V důsledku toho Myrddin zešlel a pronášel proroctví v kaledonijských lesích, v nichž vedl život v naprostém ústraní.

5.2 Keltské postavy Merlina

Keltské texty, zejména ty z velšské literatury, jsou velmi důležité pro studii charakteru Merlina a především jeho původu. Ačkoliv někteří badatelé popírají vliv keltských textů na formování literárního charakteru, ty nejnovější studie dokazují důležitost velšské literatury a kultury keltské ústní tradice.

Velšské Myrddinovské básně prokazují existenci prorocké tradice ať už ústní či písemné, ve které se Myrddin střetává s panovníkem jménem Gwenddolau. Obdobné

příběhy se vyskytují také ve skotské a irské tradici. Ve skotské tradici se například hovoří o divokém muži jménem Lailoken žijícím v lese a pronášejícím proroctví.

„Skutečnost, že Myrddin je postavou rané velšské tradice, spolu s nezpochybnitelnou historickou povahou některých jmen v těchto raných textech, vede ke spekulacím, že on sám mohl být historickou postavou, nikoliv jen mytickým hrdinou.“⁶⁰

5.3 Geoffrey z Monmouthu

„Proslulé středověké dílo Geoffreje z Monmouthu představuje nejstarší soubor příběhů o rané britské historii v období před anglosaským zábohem ostrova a pramennou základnu pro rozrod všech možných i nemožných variant později vyprávěných příběhů o králi Artušovi a jeho družině. Na rozdíl od svých literárních následovníků však Geoffrey nechápal své dílo jako svod legend o britském dávnověku, nýbrž jako historické dílo osvětlující činy dávných Britů a oživující jejich velikost pro možné budoucí obrození jejich potomků.“⁶¹

O raném životě Geoffreje není příliš známo. Sám sebe nazýval jménem „Galfredus Monemutensis“. To zda se narodil v Monmouthu či jeho okolí, jehož znalosti ukazuje ve svých spisech či zda se tam později přesídlil, není prokázané. Dokumenty podepisoval jako „Galfridus Arturus“, což lze přeložit jako Geoffrey syn Artušův, ovšem o jeho rodičích nejsou známy žádné další informace.

Geoffrey z Monmouthu byl anglickým knězem, jehož literární díla měla významný vliv na chápání celé britské historie. Většinu svého života prožil v Oxfordu, kde také vystudoval tamní univerzitu. Jeho jméno se vyskytuje v letech 1129 – 1511 na šesti listinách, které se vztahují k církevním sídlům v oxfordském okolí. Ve dvou z nich Geoffrey sám sebe označuje titulem „magister“, což by mohlo znamenat, že působil jako kanovník na světské koleji u sv. Jiří.

⁶⁰ KNIGHT, Stephen. *Merlin: Knowledge and Power Through the Ages*. 1. vyd. Cornell: Cornell University Press, 2009. 12 s. ISBN 0801443652.

⁶¹ Předmluva: Daniel Samek: *GEOFFREY z Monmouthu. Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 5 s. ISBN 978-80-257-0289-5.

Od roku 1140 působil jako arcijáhen⁶² v Llandafu. V roce 1152 byl vysvěcen na kněze ve Westminsteru a krátce poté ustaven biskupem u sv. Asafa v severním Walesu. Nikdy však nebyl nalezen záznam o tom, že by až do své smrti roku 1154 či 1155 svou katedrálou nebo diecézí vůbec kdy navštívil.

Geoffrey z Monmouthu je nejstarším autorem, u kterého je možné nalézt zmínku o Merlinovi. I samotné jméno Merlin je považováno za jeho výtvar, úpravou z velšského „Myrddin“.

*„V dlouhé řadě artušovských kronik je ta od Geoffreya z Monmouthu zaslouženě na prvním místě. Je nejoriginálnější a nejповedenější ze všech. Zručným zacházením s artušovským příběhem v *Historia Regum Britanniae*, se mu podařilo sjednotit roztržité legendy připojené k Artušovu jménu. Tímto dílem pevně stanovil své místo v historii kronik. Geoffreya témata a způsob prezentace získaly přízeň publika, a jeho práce dosáhla popularity, která byla téměř bezprecedentní v době, která neznala tištěné knihy.“⁶³*

Názor, který převažuje dodnes o literárních dílech tohoto spisovatele je ten, že je nelze považovat za historické dokumenty, jelikož o podkladech na nichž jsou založeny, není nic známo. Podle některých tyto podklady nikdy neexistovaly a za vším stála spíše snaha přinést Angličanům důkazy o jejich slavné minulosti v těžké době, kdy čelili útokům Normanů. Ať je pravda jakákoli, Geoffreya dílo mělo velký význam pro Merlinovu historii a bylo velmi oblíbeným v celém středověku. *„Dílo Geoffreya z Monmouthu mohlo docela dobře dát počáteční impuls celé artušovské literatuře.“⁶⁴*

5.3.1 Merlin Geoffreya z Monmouthu

Geoffrey z Monmouthu je autorem tří významných děl, která vytvářejí určitou jednotu a vzájemně se tematicky prostupují, a to dokonce prostřednictvím jedné osoby.

⁶² Poznámka: označení v křesťanských církvích pro člověka, který je pověřen vykonávat administrativní a charitativní službu, předčítá posvátné texty, vyučuje náboženství apod.

⁶³ WACE, Robert. *Arthurian Chronicles: Roman De Brut*. 1. vyd. Teddington : Echo Library, 2008. 2 s. ISBN 978-1-40687-514-0.

⁶⁴ MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 31 s. ISBN 80-85993-40-6.

Dva menší texty jsou věnovány Merlinovi – bájnému věštci a učenci. Ve třetím největším textu pak Merlin vystupuje v podstatě jako průvodce a vypravěč dějů.

„Geoffreyův Merlin je kombinací dvou proroků – Myrddina z velšských básní a Merlina Ambrosia nebo Myrddin Emryse, který se objevuje u kronikáře Nennia v jeho letopisech z devátého století.“⁶⁵

Existují však i názory, které tvrdí: *„To, co je velmi překvapující na příbězích Geoffreje z Monmouthu, je kompletní odlišnost mezi jeho Merlinem a Myrddinem z velšské tradice. Charakter, který Geoffrey prezentuje, má velmi daleko od divokého lesního muže.“⁶⁶*

První text zahrnuje Merlinova proroctví (Prophetia Merlini), dedikovaná Alexandrovi, biskupu lincolnskému. Proroctví nejprve kolovala samostatně jako kratší text a následně byla začleněna do Dějin britských králů, jež vznikaly ve stejné době.

„Proroctví patřila k oblíbeným žánrům britských Velšanů a lze si snadno představit, že v nich utápěli své nerealizovatelné mocenské ambice. Prostřednictvím politických snů o návratu britské slávy se jim kompenzovaly historické neúspěchy.“⁶⁷

V letech 1148 – 1151 dokončil a zveřejnil Geoffrey své další dílo s názvem Život Merlinův (Vita Merlini). Jedná se o báseň v hexametrech⁶⁸, která vychází z velšské vypravěčské tradice pojednávající o věštci (učenci) Merlinovi, který zešílel po bitvě, v níž viděl umírat své blízké. Mnoho prostoru je zde věnováno promluvám jeho sestry Ganiedy a legendárnímu velšskému básníku a věštci Taliesinovi. Ve velšské tradici nezastupuje Merlin tak významnou roli, jakou mu pro rané britské dějiny přiřkl Geoffrey z Monmouthu a jeho následovníci. Podobnou pozici jakou zaujímá Merlin v artušovské tradici, zastává v té velšské právě Taliesin, který je v nejstarších textech na rozdíl od Merlina, jmenován členem Artušovy družiny.

Významné postavení Merlina je spíše výtvořem následovníků Geoffreje, jelikož sám autor vyhrazuje Taliesinovi v jiném svém díle – Merlinův život, překvapivě velký prostor. Samotný Merlin/Myrddin vytváří artušovským badatelům velké potíže, jelikož

⁶⁵ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 73 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

⁶⁶ THE CARMARTHENSHIRE HISTORIAN. *Carmarthen and Merlin the Magician*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2012-09-12]. Dostupné z: <http://carmarthenshirehistorian.org/cgi-bin/twiki/view/Historian/CarmarthenAndMerlinTheMagician>.

⁶⁷ Předmluva: Daniel Samek: GEOFFREY z Monmouthu. *Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 7 s. ISBN 978-80-257-0289-5.

⁶⁸ Poznámka: nerýmované verše, které se skládají ze šesti stop.

se v rané historii Británie vyskytují tři věštcí, či diví muži tohoto jména, jejichž osudy byly promíšeny na základě částých omylů opisovačů a kompilátorů artušovské látky.

Geoffrey seznamuje čtenáře s postavou Merlina, když uvádí konání krále Vortigerna, který usiluje o moc, a tak přivádí saské žoldnéře, aby bojovali s Pikty a ostatními jeho nepřáteli na britském území. Vortigernova oblíbenost však klesá, a tak se rozhodne prchnout do Walesu, kde má v plánu vybudovat pevnost. Každou noc ovšem záhadně zmizí to, co během dne na stavbě vybudují. Vortigern se od druidů dozvídá, že pouze krev dítěte bez otce rozlitá po kamenech zajistí dostavění pevnosti. Rozhodne se tedy vyslat vojsko, aby takové dítě našli.

„Vojáci nacházejí Merlina v Carmarthenu (podle Geoffreje pochází z Caer Myrddin, Merlinova města). Je synem velšské princezny, ale nikdo nezná jeho otce.“⁶⁹

Vortigern si nechá přivést Merlina i s jeho matkou. Ta se mu snaží vysvětlit, že vedla zbožný a čistý život, avšak v její komůrce jí navštívila zlatá bytost, která Merlina zplodila. Vortigernovi se tomuto vyprávění nechce věřit, a tak do něj vstupuje sám Merlin, který krále i druidy provokuje prohlášením, že ví, proč věž stále nestojí. Důvodem jsou souboje červeného a bílého draka, kteří symbolizují Británii a Sasy. Dle Merlina bílý drak zastupující Sasy po čase zvítězí. Merlin se následně dostává do transu a na následujících dvanácti až čtrnácti stranách knihy Geoffreje popisuje předvídání budoucnosti lidstva, ve kterém se objevuje i příchod Artuše či Vortigernova se blížící smrt.

Tento Merlinův mimořádný projev ukončuje apokalyptické líčené chaosu mezi planetami: *„V okamžiku se moře vzdnou a aréna větrů se znovu otevře. Větry budou zápasit společně s výbuchem nešťastného znamení a jejich hřmot se bude odrážet od jedné konstelace k druhé.“⁷⁰*

Zdrojem výše vyprávěného příběhu je dílo mnicha jménem Nennius⁷¹ z VI. století, které je jedním z mála autentických záznamů artušovské éry. *„Mladý prorok, kterého Nennius popisuje, se jmenuje Ambrosius a snad proto, aby se nepletl s Ambrosiem, synem Constantina, který porazil Vortigerna, vypůjčil si Geoffreje jméno*

⁶⁹ MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 29 s. ISBN 80-85993-40-6.

⁷⁰ Tamtéž, s. 30.

⁷¹ Poznámka: viz 3. kapitola.

*Merlin od dřívější domácí postavy Merddyna Wyllta „Divokého“, který nejspíš skutečně existoval v VI. nebo VII. století ve Skotsku či Walesu.*⁷²

Geoffrey z Monmouthu vytvořil základ, na kterém mohlo stavět mnoho generací spisovatelů. Merlin – prorok provádějící kouzla byl u středověkého publika mimořádně populární, stejně tak je tomu i dnes. Vznikalo početné množství dalších textů, které jeho roli rozšiřovaly ještě dále, až se nakonec stal ústřední postavou artušovské tradice.

5.3.2 Historia regum Britanniae

Dějiny britských králů jsou dodnes považovány za vrchol tvorby autora Geoffreye z Monmouthu. Staly se jedním z nejčtenějších a nejvlivnějších textů západního světa. Dějiny britských králů byly dokončeny a zveřejněny kolem roku 1139. *„Historia regum Britanniae se zachovala ve více než 200 opisech, což dokazuje její oblibu vzhledem k tomu, kolik času bylo zapotřebí na pořízení každé kopie.*⁷³

Toto dílo ustavilo kánon artušovských mýtů, čímž ovlivnilo i všechny pozdější úpravy, jež téměř nikdy nevycházejí z velšských pramenů staršího data.

5.3.3 Prophetiae Merlini

Pokud se hovoří o Merlinově proroctví, tak především v souvislosti s Dějinami britských králů. Je ovšem známo, že tento text existoval samostatně a to dokonce dříve než samotné Dějiny britských králů. Autor Geoffrey z Monmouthu začlenil Proroctví do své druhé knihy, aniž by narušil její soudržnost či děj.

Nicméně je třeba poznamenat, že styl Proroctví se výrazně liší od zbytku knihy. Jedná se o sled obrazů se skrytými významy (často alegorickými), jež následují rychle po sobě. Tato praxe měla nejspíše odrážet tradici proročských veršů provozovaných ve velšských zvyklostech.

⁷² MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 31 s. ISBN 80-85993-40-6.

⁷³ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 72 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

5.3.4 Vita Merlini

Na konci svého života v roce 1148 napsal Geoffrey práci věnovanou výhradně charakteru Merlina. Jedná se o latinský text ve verších⁷⁴, který se objevil pod názvem Život Merlina.

Je možné, že autor v tomto díle usiluje o propojení keltských tradic s novou křesťanskou ideologií. „*Obraz Merlina, který žije sám v lese po tom, co ztratil své blízké a stává se „mužem ze dřeva“, odráží život poustevníka. Merlin získává schopnost predikce, což bylo považováno za nejvyšší znalost.*“⁷⁵

Toto dílo na rozdíl od Dějin britských králů zobrazuje charakter Merlina ve velmi odlišném světle: „*Tento Merlin se vydává na sever na dvůr Rhyddercha Haela, který měl za manželku jeho sestru Ganiedu. V bitvě, ve které zahynuli tři Merlinovi bratři, zešlel v důsledku vidění, které uviděl na obloze. Merlin žil v lesích a svou manželku Guendoleonu nabádal, aby se znovu vdala. Při její svatbě však dostal Merlin záchvat šílenství. Přijel na ni tedy na jelenovi a jeho rohy zabil ženicha. Poté se vrátil zpět do lesů, kde ho našla jeho sestra Ganieda a postavila mu observatoř, ze které potom společně pozorovali hvězdy.*“⁷⁶

V této knize Geoffrey opět čerpal z tradic obklopujících prostředí záhadné postavy Myrddina Wyllta, který pravděpodobně žil v postartušovské Británii.

Geoffrey měl napsat Život Merlina a zasvětit jej arcibiskupu Robertovi z Yorku. „*Geoffrey mimo jiné uvedl, že byl nucen svými současníky, a to zejména arcibiskupem z Lincolnu, aby co nejdříve Merlinova proroctví publikoval.*“⁷⁷

⁷⁴ Poznámka: obsahuje téměř 1500 veršů.

⁷⁵ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 188 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

⁷⁶ MERLIN. *Historická literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/ckc.html>.

⁷⁷ JUNG, Emma a FRANZ, Marie-Louise von. *The grail legend*. 2. vyd. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1998. 347 s. ISBN 0-691-00237-1.

5.3.5 Zdroje Geoffreje z Monmouthu

Je zřejmé, že dílo Dějiny britských králů není pouhým překladem nějaké latinské knihy, kterou by současníci Geoffreje z Monmouthu neznali. Některé pasáže ukazují, že autor používal různé zdroje a vytvářel originální knihu se spoustou osobních vynálezů. Prokazatelně můžeme říci, že používal existující díla od autorů jako např. Gildas, Bede a Nennius. Dějiny britských králů lze považovat spíše za pseudo-historii.

Lewis Thorpe, který je považován za odborníka přes Geoffreje z Monmouthu tvrdí o jeho zdrojích následující: „*Materiály pro svá díla získal buďto z velmi starobylé knihy anebo si je zkrátka vymyslel.*“⁷⁸

„*Geoffrey z Monmouthu se prezentoval jako pravdivý kronikář a tvrdil, že přeložil starou neznámou britskou knihu. Geoffrey je z velké části tvůrcem artušovské legendy. Jeho kniha je dílem představivosti v přestrojení a je nemožné říci, do jaké míry vycházel z tradic.*“⁷⁹

Thorpe jako překladatel připouští, že mnoho informací v Historii britských králů je fiktivních a někdo si je vymyslel. Mimo jiné také opět potvrzuje, že velké množství materiálů Geoffreje z Monmouthu jsou jakožto historická fakta nepřijatelná.

Existují dokonce různí výzkumníci, kteří věří, nejen, že Merlin je čistou fikcí vytvořenou Geoffreyem, ale také to, že Historie britských králů je těžký podvod, lest nejhoršího druhu. Avšak odborník Lewis Thorpe na Geoffreje obranu namítá: „*Geoffreyemu může být přiřknuto vytvoření postavy proroka Merlina, ačkoliv on vycházel z keltských pramenů a je jisté, že odvodil obrys příběhu Merlina právě z velšských zdrojů.*“⁸⁰ Sám Geoffrey z Monmouthu tvrdil, že překládal velmi starou knihu psanou v rané velštině do latiny.

Hlavní inspiraci hledal Geoffrey pro svou tvorbu v díle kronikáře Nennia. Prokazatelně převzal příběh o Vortigernově věži či nálezu chlapce bez otce. Z neznámého důvodu však provedl Geoffrey velmi významné změny. Používá totiž

⁷⁸ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 185 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

⁷⁹ LEGOUIS, Émile, LAS VERGNAS, Raymond a CAZAMIAN, Louis François. *A History of English Literature: The Middle Ages and the Renaissance (650-1660): Modern Times (1660-1967). Book VIII*. 1. vyd. London: J.M. Dent, 1967. 73 s.

⁸⁰ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 184 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

Merlina jako stěžejní postavu, namísto Ambrosiuse Aurelianuse, který je jinak také znám jako Emrys. Další výraznou nalezenou odchylkou od původní Nenniovy kroniky je pojmenování města, v němž byl Merlin nalezen. Zatímco Nennius používá pro pojmenování města Glamorgan, Geoffrey jej změnil na Carmarthen⁸¹.

Po hlubším zamyšlení vyvstává na povrch otázka, proč Geoffrey změnil jméno hlavní figury celého příběhu. Ať už byl Geoffreye motiv jakýkoliv, vlil zkrátka postavu Merlina do Ambrosiuse.

5.4 Robert Wace

Dílo Geoffreye z Monmouthu bylo převzato a přeloženo z původní latiny do normanské francouzštiny a anglosaštiny. Jedním z překladatelů byl Anglo-norman Robert Wace, který doplnil myšlenku kulatého stolu, u něž si byli všichni rovni.

„Historia regum Britanniae byla, jak už napovídá název, psána latinsky, ale Wace si uvědomoval, že latina je sice jazyk církve, ale jeho dílo by ocenila širší čtenářská obec, kdyby je napsal běžným jazykem, jakým se v té době mluvilo v normanské říši – „románským jazykem“, jak ho sám nazýval, tedy normanskou francouzštinou.“⁸²

Přesné datum narození a úmrtí není známo, předpokládá se však, že Wace žil v letech 1100 – 1175. Veškeré informace, které jsou známé o jeho životě pochází z díla Roman de Rour, kde o sobě napsal následující:

„Pokud se někdo zeptá, kdo toto řekl, kdo vložil historii do romantického jazyka, řeknu a budu mu říkat, že jsem Wace z ostrova Jersey, který leží v moři, směrem na západ, a je součástí Normandie. Narodil jsem se na ostrově Jersey, jako malý chlapec jsem byl brávn do Caen, kam jsem byl poslán na studia, poté jsem dlouze studoval ve Francii. Když jsem se vrátil z Francie, bydlil jsem v Caen. Zaměstnával jsem se tvorbou knih, spoustu z nich jsem napsal a spoustu z nich vyrobil.“⁸³

⁸¹ Poznámka: viz kapitola 2.5.3.

⁸² COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 229 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

⁸³ WACE, Robert. *Arthurian Chronicles: Roman De Brut*. 1. vyd. Teddington : Echo Library, 2008. 4 s. ISBN 978-1-40687-514-0.

Pod vlivem díla *Historia regum Britanniae* se rozhodl napsat vlastní verzi příběhu. Jeho francouzská rytířská kronika *Roman de Brut* (Román o Brutovi) se dochovala ve čtyřiaadvaceti verzích a fragmentech rukopisu. Na rozdíl od Geoffreje *Dějin britských králů* se jedná o veršované dílo obsahující patnáct tisíc osmislabičných veršů.

„Tento rukopis, o kterém Wace tvrdil, že jej dopsal v roce 1155, poskytuje důležitou základnu pro artušovskou tematiku.“⁸⁴

„Wace zaplňuje důležité a zajímavé místo mezi artušovskými zdroji, nejen díky svým básnickým kvalitám, ale především díky svému jedinečnému pojetí artušovského příběhu a kompozici.“⁸⁵

Jak napovídá sám název, Robert Wace začíná příběh příchodem Bruta, pravnuka Aenea, do Británie. *„Roman de Brut se tak nazývá podle Bruta, legendárního zakladatele Británie, potomka hrdinů padlé Troje.“⁸⁶* Ve vyprávění pak pokračuje až do doby krále Artuše, ale popisuje také krále Leara⁸⁷, přičemž oba charaktery považuje za autentické historické postavy.

Je důležité si uvědomit, jak Wace zdůrazňuje některé aspekty ve svém vyprávění odlišně od Geoffreje. Wace odstraňuje popisování barbarství válek – krveprolití, úzkost a krutost, zatímco Geoffrey pečlivě vyjmenovává počet vojáků, kdo bojoval s kým a detailně líčí smrt některých z nich.

Waceovo pojetí Merliny je také diametrálně odlišné a některé pasáže jsou zcela opomíjeny, jako např. Merlinova prorockví. Geoffrey z Monmouthu si vypůjčuje postavu Merlinuse Ambrosiuse od kronikáře Nennia (*Historia Brittonum*) a následně jej utváří do samostatného obrazu. Líčí ho jako mudrce či proroka, ale snaží se minimalizovat nebo alespoň racionalizovat jeho moc. Zatímco Wace personifikuje Merlinu jako všemocného kouzelníka, jehož síly vysoce převyšují lidské schopnosti.

Robertu Waceovi je připisován velký přínos pro zavedení nových artušovských motivů. Prvním z nich je nové označení legendárního meče. Geoffrey používal pro meč název Caliburn, ten však Wace přejmenoval na Excalibur. Druhým prvkem je kulatý

⁸⁴ RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary*. 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. 234 s. ISBN 978-0-7864-4420-5.

⁸⁵ WACE, Robert. *Arthurian Chronicles: Roman De Brut*. 1. vyd. Teddington : Echo Library, 2008. 3 s. ISBN 978-1-40687-514-0.

⁸⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 229 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

⁸⁷ Poznámka: později jeho postavu proslavil Shakespeare.

stůl, který nastiňuje ideál rovnosti královských rytířů. Bez těchto prvků si dnešní čtenáři či diváci dokážou artušovské příběhy jen těžko představit.

5.5 Merlinova proroctví

Dějiny britských králů Geoffreye z Monmouthu měly obrovský význam ve vývoji charakteru Merlina v několika ohledech, včetně popularizace tradice proroctví připisovaných Merlinovi, které často měly politické či náboženské důsledky pro období, v němž byla proroctví skutečně napsána.

V pozdější literatuře figuruje Merlin jako prorok v díle Bena Jonsona s názvem *Speeches at Prince Henries Barriers*.

V roce 1641 Thomas Heywood (1574 – 1641) sepsal dílo *Život Merlinův*, v němž se objevují domnělá proroctví Merlinova jako základ pro historii Anglie až do počátku panování Karla I. Merlinovo jméno bylo také často používáno v almanaších spisovatelů a astrologů XVII. století. V roce 1644 začal William Lilly (1602 – 1681) vydávat almanachy pod jménem *Merlinus Anglicus* a další spisovatelé si toto jméno často také vybíraly jako pseudonym pro svou tvorbu.

Anglický spisovatel Jonathan Swift (1667 – 1745), známý především jako autor cestopisu *Gulliverovy cesty*, v podstatě parodoval Merlinova proroctví v díle *A Famous Prediction of Merlin, British Wizard, Written above a Thousand Years Ago and Relating to the Present Year 1709*, v němž byla proroctví psána obskurním jazykem. Tradice používání Merlinových proroctví pro politické účely byla natolik silná, že ji ani Swiftova útočná satira nemohla ukončit.

Britští básníci po vzoru Bena Jonsona i nadále používali pojem proroctví. Předpovídali nádherné panování vládnoucích monarchií. V roce 1838, rok poté, co Victoria nastoupila na trůn, irský básník George Darley (1795 – 1846), napsal dílo *Merlin's Last Prophecy* (Merlinovo poslední proroctví, v němž předpovídal slávu Victorii a britskému impériu.

O několik desítek let později napsal kanadský básník John Reade (1837 – 1919) *The Prophecy of Merlin* (Merlinova proroctví). „*V tomto díle Merlin předpovídá, že*

Victoria s Albertem obnoví hodnoty, které zastupoval král Artuš. Proroctví odkazuje na jednotlivé detaily jejich vlády, včetně výstavby Crystal Palace, narození syna jménem Artuš či Victoriin smutek po smrti manžela v roce 1861 ⁸⁸

Pojem Merlina jakožto proroka, který se objevil v některých z prvních odkazů na tento charakter, přetrvával v populární kultuře a to i v těch staletích, kdy byla artušovská literatura méně prosazována než ve středověku či viktoriánském období. Merlinovy proročké síly jsou také centrálním motivem v některých z klíčových textů XX. století artušovské literatury, například v románech autorů jako jsou T. H. White či Mary Stewart.

5.6 Merlin ve středověkých románech

5.6.1 Merlin ve francouzských románech

Příběh Merlina, který vytvořil Geoffrey z Monmouthu, nebyl důležitý pouze pro přínos proročké tradice, ale významně také ovlivnil Roberta de Borona, který napsal tři díla zásadního významu pro vývoj artušovské legendy.

Několik francouzských mnichů sepsalo v letech 1215 – 1235 tzv. Vulgate Cycle, v němž je Merlin prezentován jako prorok grálu, ale také jako architekt Artušovy vlády, během které je dosaženo nalezení grálu. Tento cyklus v pěti oddílech zaznamenává shrnutí všech tehdejších příběhů o králi Artušovi a především Lancelotovi.

V tomto souhrnném díle jsou již postavy líčeny jako lidé i se svými omyly. Důležitost Vulgate Cycle tkví především v komplexním shrnutí artušovské tematiky, na kterou mohli později navazovat i další autoři.

⁸⁸ LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 335 s. ISBN 978-0-19-921509-6.

5.6.1.1 Chrétien de Troyes

Chrétien de Troyes žil v letech 1131 – 1191 ve Francii. Tento francouzský básník napsal pět románů včetně díla *Perceval ou le Conte du Graal* (*Perceval aneb Vyprávění o grálu*).

„Chrétienův příběh byl prvním vyprávěním o grálu, který představil záhadnou nádobu nesenou v mystickém průvodu. Tato představa uchvátila obrazotvornost středověkých básníků a inspirovala tisíce literárních a malířských děl.“⁸⁹

Je autorem románů: *Érec et Endide*, *Cligés*, *Yvain (Rytíř se lvem)*, *Lancelot (Rytíř na káře)* a *Perceval (Vyprávění o grálu)*. Všechny tyto romány se odehrávají na dvoře krále Artuše a rozvíjejí legendu do dalších rozměrů.

Tento autor kladl důraz na zobrazení dvorské lásky, která byla v dřívějších dílech spíše jen naznačována. *„Chrétien se soustřeďuje na zobrazení průběhu lásky: mistrovsky zachycuje jak okamžiky prvního rozkvětu lásky, tak i stravující touhu zakázaného vzplanutí.“⁹⁰*

Chrétien je považován za velmi důmyslného literárního umělce. Používal kritickou slovní zásobu, která naznačovala, že přemýšlel o takových pojmech jako předmět, téma, struktura a soudržnost v rámci příběhu.

Érec et Endide byl prvním francouzským artušovským rytířským románem. Pojednává o příběhu Éreca, nejmladšího z Artušových rytířů, jenž byl synem bohatého a mocného krále jménem Lac.

Celý příběh začíná o Velikonocích, když Artuš pobývá se svým dvorem na hradě Cardigan a sděluje rytířům, že se chce vypravit na hon bílého jelena, aby oživil tradici. Ten, kdo zabije bílého jelena, má možnost si vybrat nejkrásnější dívku u dvora a smí ji políbit.

Během štvance na bílého jelena v lese Érec v doprovodu Artušovy manželky Guinevry nečekaně narazí na ozbrojeného rytíře na koni, vznešenou pannu a zlého skřeta. Zlý skřet Éreca a Guinevřinu dvorní dámu napadne jakousi metlou a ačkoliv je Érec zdatným rytířem, raději se nebrání, jelikož si uvědomuje přesilu, kterou ozbrojený rytíř a skřet oproti nim mají. Érec však královně slíbí, že se za svou potupu pomstí.

⁸⁹ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 91 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

⁹⁰ Tamtéž, s. 93.

Dílo pak pokračuje popisem Érecova sledování rytíře a zlého skřeta, během něhož se seznamuje s krásnou a moudrou Enidou. Chrétien de Troyes ji popisuje následovně: „*Příroda, která ji stvořila, si na ní dala záležet. Vlasy měla tak plavé, že ani Iseut⁹¹ neměla světlejší.*“⁹²

Érec nakonec dosáhne svého – porazí rytíře a pomstí se za své zneuctění. Ožení se s Enidou a stávají se králem s královnou.

Cligés je druhým z pěti artušovských románů Chrétiena de Troyes a jeho vznik se datuje k roku 1176.

Samotný příběh začíná, když Alexandr, syn řeckého císaře (také Alexandra), přichází do Artušovy říše, aby se oženil a počal dítě s jeho neteří. To se opravdu uskuteční a narodí se Cligés, který je vychováván v Řecku, avšak pokračuje v otcových šlépějích, a když dosáhne požadovaného věku, vydává se do Artušova království, aby se stal rytířem.

Cligés se stává dědicem řeckého trůnu poté, co jeho otec Alexandr zemře. Je ovšem příliš mladý, a tak se novým králem stává bratr zesnulého vládce. Konstantinopol má tedy v rukou Cligésův strýc Alis, který má vládnout, dokud mladý rytíř nedospěje.

Další část příběhu popisuje, jak se Cligés zamiluje do strýcovy manželky Fenice, která jeho lásku opětuje. Aby jejich láska mohla být naplněna, musí Fenice předstírat svou smrt. Skrývají se ve věži, kde jsou však objeveni Alisovým přítelem Bertrandem, který mu ihned celou situaci vykreslí.

Zoufalý Cligés se vrací zpět na Artušův dvůr, aby požádal o pomoc při získávání zpět jeho říše od strýce Alise, mezitím, co je však pryč, Alis umírá, a tak jsou s Fenice konečně volní a mohou se provdat.

Pro snazší porozumění je možné si dílo Cligés rozdělit do dvou částí, nebo dvou téměř samostatných příběhů. První příběh se skládá z dobrodružství Cligésova otce a druhý příběh obsahuje dobrodružství samotného Cligése.

⁹¹ Poznámka: Isolda (v české středověké literatuře též v podobě: Izalda).

⁹² THE ONLINE MEDIEVAL & CLASSICAL LIBRARY. *Erec et Endide*. [online]. © 2013 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://omacl.org/Erec/erec1.html>.

Yvain aneb Rytíř se lvem je příběh, který popisuje život rytíře Yvaina. Ten nejprve ovdoví, ale následně se znovu ožení s paní Laudinou a stává se Rytířem pramene Barenton v lese Brocéliande⁹³.

Jednoho dne se Yvain zamyšleně prochází lesem, když v tom zaslechne strašlivý řev. Na mýtině spatří lva, jehož ocas svírá v chřtánu obrovský plaz, který chrlí plameny, jimiž ožehuje tělo lva. Yvain se rozhodně šelmě pomoci, jelikož plaz je zlý tvor, tak jej rozpůlí a rozseká na kusy. Následně rytíř očekává, že se na něj raněný lev vrhne, ten však provede naprostý opak:

„Jen slyšte, co ten lev udělal! Choval se vznešeně a jako někdo velmi dobře vychovaný, aby to bylo zřejmé, sám se vzdal. Postavil se na zadní nohy a sklonil tvář k zemi. Padl na kolena a celá jeho tvář byla zalita slzami pokory. Můj pán Yvain věděl, že mu lev děkuje a vzdává hold, protože mu zachránil život. Byl velmi potěšen, očistil meč od jedu a špíny, zasunul jej zpět do pochvy a pokračoval svou cestou. A lev se vydal spolu s ním, v budoucnosti jej bude vždy doprovázet, aby mu sloužil a chránil ho.“⁹⁴

Lancelot aneb Rytíř na káře je vůbec prvním dílem, které se zmiňuje o dvoře na Camelotu, ale je také nejstarší prací pojednávající o milostném vzplanutí mezi Lancelotem a Guenevrou. Chrétien zde velmi detailně vykresluje vášeň mezi milenci.

Příběh se soustředí na záchranu královny Lancelotem, poté, co byla unesena Meleagantem, synem Bademagua. Únos Guinevry je jedním z nejstarších motivů v artušovské literatuře. Toto dílo zobrazuje Lancelota při záchraně královny Guinevry, ale také jeho vnitřní boj, kdy se snaží vyvážit své povinnosti bojovníka, ale také milovníka vázaného konvencí dvorské lásky.

Chrétien de Troyes dílo Lancelot nedokončil. Není známo proč, ale posledních tisíc řádků je připisováno Godefroiovi de Lagny, který rozpracoval a dokončil Chrétienův koncept.

„Někteří badatelé se domnívají, že Chrétien na toto dílo zanevřel, protože popisovalo nevěrnou lásku, kterou sám autor odsuzoval. Jiné názory oponují, že Chrétien dílo dokončil sám a Godfroi de Lagny je jen fiktivní postava stejně jako Guenevra, Lancelot nebo Artuš.“⁹⁵

⁹³ Poznámka: viz kapitola 2.5.2.

⁹⁴ THE ONLINE MEDIEVAL & CLASSICAL LIBRARY. *Yvain or, The Knight with the Lion*. [online]. © 2013 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://omacl.org/Yvain/part2.html>.

⁹⁵ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 93 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

Za nejzajímavější dílo tohoto autora je považován **Perceval** (Vyprávění o grálu). Jedná se o jeden z prvních evropských mystických románů. Podobně jako v ostatních příbězích i zde se děj odehrává kolem rytíře a jeho dámy. Chrétien se soustředí na zobrazení průběhu lásky. Velmi zdatně zachycuje okamžiky prvního rozkvetu lásky, ale i nesmírnou touhu zakázaného vzplanutí. Toto dílo se také vysoce soustředí na proměnu Percevala z naivního chlapce ve zkušeného rytíře.

Příběh začíná Perceval, jehož matka vychovávala pryč od civilizace v lesích Walesu. Od smrti otce se Perceval neustále setkává s rytíři a uvědomí si, že chce být jedním z nich. Navzdory matčiným námitkám chlapec zamíří na dvůr krále Artuše, kde mu mladá dívka předpovídá slibnou budoucnost.

Jeden člen Artušova dvora, sir Kay se mu zprvu vysmívá, ale mladý Perceval všechny překvapí, když usmrtí rytíře, který trápil krále Artuše. Zkušený Gornemant se Percevala ujme a stane se jeho učitelem. Jednoho dne mladý rytíř zachrání Gornemantovu neteř Blanchefleur a ožení se s ní.

Dílo následně popisuje Percevalův návrat k matce, během něhož se dostane na hrad, kde se stane svědkem zvláštního průvodu, a kde se poprvé objevuje i bohatě zdobený grál.

Skutečnost, která činí toto dílo zajímavým, je paradoxně opět to, že není dokončené. Po devíti tisících řádků Vyprávění o grálu náhle končí. Tentokrát však panuje odlišný názor: „*Předpokládá se, že Chrétien před dokončením díla zemřel.*“⁹⁶

5.6.1.2 Robert de Boron

Robert de Boron byl burgundský básník, který žil na přelomu XII. a XIII. století. Narodil se či žil ve vesnici jménem Boron nedaleko Montbéliardu ve Francii.

Stejně jako Chrétien de Troyes, Robert napsal svou trilogii v osmislabičných verších. Nejpravděpodobněji ji sepsal v rozmezí roku 1190 až do konce století. „*Všeobecně se soudí, že napsal své romány krátce poté, co mniši z glastonburského opatství oznámili, že našli hrob Artuše a Guenevry (v roce 1191). Robert totiž spojuje*

⁹⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 93 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

grál s „údolím Avalonu“.⁹⁷ Ve XIII. století pak všechny Boronovy básně přepsal neznámý autor do prózy.

První díl trilogie **Joseph d'Armathie** (Josef Arimatejský) popisuje původ grálu označovaného jako pohár, v němž Ježíš proměnil při poslední večeři víno ve svou krev. Do Británie grál přinesl právě Josef Arimatejský, který také vytvořil Stůl grálu na počest stolu při poslední večeři Páně. Svatý grál pak uložil na bájném ostrově Avalon.

Další díl jménem **Merlin** již spojuje grál s artušovským příběhem. Jedná se o veršovaný úryvek obsahující 504 veršů, ve kterém se ovšem autor nepojmenovává. „Úplný text veršovaného románu o Merlinovi (předpokládáme-li, že byl vskutku dokončen) měl zřejmě k dispozici kdosi, kdo ho o dvacet let později převedl do prózy. Jak lze prokázat srovnáním veršovaného fragmentu s jeho prozaickou podobou, převod musel být značně pietní. V prozaické verzi se jméno Roberta de Borona opět uvádí. Je tedy možno vyslovit hypotézu, že tento Merlin je prozaizací Boronovy veršované knihy. Někteří badatelé se k tomu kloní, a někteří jsou dokonce ochotni připsat Boronovi i samu tuto prozaickou redakci.“⁹⁸

Kouzelník Merlin se zde narodí jako Antikrist, avšak jeho matka ho včas nechá pokřtít, aby jej zlo nezničilo. Tím se vysvětlují Merlinovy nadpřirozené schopnosti a zároveň to, že neslouží ďáblu.

Merlin se narodil s vlasy a uměl mluvit a myslet téměř od narození. Vlasy mu však při křtu vypadaly ale schopnosti mluvení a jasnozřivosti si zachoval.

Román je vystaven jako řetězec menších a větších epizodických anekdot. V době, kdy byl Merlin dvouletým chlapcem, vyslovil přání, aby všechny děje, které se odehrávají, zapisoval zpovědník jeho matky a moudrý klerik Blažej (Blaise).

Merlin Blažejovi vypráví o poutech lásky, která spojila Ježíše Krista a Josefa Arimatejského, o grálu a ďáblově stvoření člověka. Prozradí Blažejovi také to, že spolu jednoho dne odejdou do kraje, v němž přebývají strážci grálu. Ujišťuje ho také, že jeho kniha bude čtena všude a pokud se nedočká takové slávy jako knihy apoštolů, bude to pouze z toho důvodu, že apoštolové byli očitými svědky Kristova života, zatímco Blažej jen zapisuje, co mu Merlin sděluje.

⁹⁷ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 93 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

⁹⁸ PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 73 s. ISBN 978-80-246-1299-7.

Po Merlinově vyprávění následuje překvapivý autorský komentář, ve kterém je sdělováno Robertem de Boronem, že Merlin, jenž dal k tomuto vyprávění podnět – neznal Historii grálu.

Merlin se následně k projektu opět vrací a informuje Blažeje, že jeho kniha se uzavře teprve s érou Artušovou a dodává: „*Věz, že ani mudrci, ani blázni nebudou žádnému lidskému příběhu naslouchat s větší pozorností, než příběhu o králi Artušovi a o těch, kdo vládli za oné doby. Až vše dokončíš a vypovíš jejich životy, vysloužíš si milost, jíž jsou naplněni strážci Grálu. Až tito strážci opustí tento svět podle vůle Ježíše Krista, o níž si zakazují mluvit, a až jej opustíš i ty, tvá kniha se bude nazývat po všechny časy a až do skonání světa Knihou o Grálu.*“⁹⁹

Poslední díl jménem **Perceval** se zabývá Artušovým životem a hledáním grálu. Pojednává o Percevalovi – hrdinovi, který je předurčen, aby se stal strážcem grálu.

Výpůjčky z Percevala Chrétiena de Troyes jsou v tomto díle početné. Například na Artušově dvoře se to jen hemží rytíři, jejichž jména jsou dobře známa již od Chrétiena (Gauvain, Yvain, Lancelot a další).

Značné jsou však i změny, které autor provedl od Chrétienova podání. Perceval je v této verzi vykreslen jako syn Alana a vnuk Brona (chromého a nemohoucího strážce grálu). Dochází zde k naprosté eliminaci přeměny prostého chlapce v nejlepšího rytíře. Hned v první kapitole je Perceval vylíčen jako dokonalý rytíř, o jehož přízeň se ucházejí krásné dívky, a který obsazuje prázdné místo za Kulatým stolem, určené pro zástupce třetí generace strážců grálu.

Při cestě za grálem se Perceval setkává se spoustou nadpřirozených jevů: s trpaslíky, obry, bílými jeleny, vílami a dalšími.

Perceval se dostává na konec svého putování, kde nalézá hrad, ke kterému mu cestu poradí Merlin a stává se dědicem grálu. Prokletí pusté země je prolomeno a Merlin plní svůj tehdejší slib, kterým se zavázal Blažejovi a skutečně jej odvádí za Percevalem, aby dožil život v blízkosti grálu.

Závěr románu je inspirován Geoffreyem z Monmouthu a Wacem. Artuš dobývá svět, musí se však vrátit, aby svedl boj se svým synovcem Mordretem. Během těchto

⁹⁹ BORON, Robert De. *Merlin and the Grail: Joseph of Arimathea, Merlin, Perceval - The Trilogy of Arthurian Prose Romances Attributed to Robert de Boron*. 1. vyd. Cambridge: DS Brewer, 2008. 58 s. ISBN 978-0-85991-779-7.

bojů umírá Artušova družina a i on samotný je těžce zraněn. Následně je dopraven na ostrov Avalon, kde umírá.

Samotná kniha končí Artušovou smrtí a následným odvozem jeho těla Merlinem z tohoto světa.

Robert de Boron doplňoval některé podrobnosti z Merlinovy historie chybějící v dřívějších záznamech a podal velmi odlišný pohled.

„V Boronově Merlinovi se odehrává významný posun: do grálové tematiky je jeho prostřednictvím začleněna merlinovská pověst, již Chrétien de Troyes buď neznal, nebo ignoroval. Znovu tak přišel ke cti materiál, který kdysi soustředil (a dofabuloval) Geoffrey z Monmouthu, a který francouzskému publiku zprostředkoval zdařilou parafrází Robert Wace.“¹⁰⁰

„V díle de Borona má Merlin do jisté míry vlastnosti předané právě od Geoffreje z Monmouthu a vystupuje zde jako jednotící odkaz v přechodu od pohanství ke křesťanství.“¹⁰¹

„Význam díla Roberta de Borona tkví především v ukotvení svatého grálu do příběhu o Artušovi, celý cyklus se stal křesťanským příběhem. Přidal však také jeden dnes už neodmyslitelný prvek, meč v kameni (kovadlině), ze kterého ho Artuš vytáhl a tím se stal králem.“¹⁰²

5.6.2 Merlin v anglických románech

Francouzské dílo Vulgate Cycle se stalo velmi oblíbeným také v Anglii. Zde bylo adaptováno do řady děl poezie i prózy.

V polovině XV. století Henry Lovelich přeložil Vulgate Merlin do anglické poezie a jeho popis charakteru Merlina zůstal blízký jeho francouzským kořenům, ze kterých autor vycházel.

¹⁰⁰ PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 76 s. ISBN 978-80-246-1299-7.

¹⁰¹ JUNG, Emma a FRANZ, Marie-Louise von. *The grail legend*. 2. vyd. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1998. 452 s. ISBN 0-691-00237-1.

¹⁰² MERLIN. *Umělecká literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-29]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/boron.html>.

Artušovská literatura zaznamenala oslabení zájmu v období od renesance až do obnovení zájmu o středověkou literaturu během romantismu a viktoriánského období. V některých žánrech se však artušovské literatuře dařilo i během tzv. období úpadku zájmu. Artušovská témata lze naléznout v kronikách, epické poezii, dramatech, prorocích i satíře. Zřejmě nejpoblárnější postavou artušovské literatury tohoto období se stal Merlin, který se objevoval nejen v politických prorocích, ale také satíře.

5.6.2.1 Sir Thomas Malory

„Le Morte d'Arthur sira Thomase Maloryho je bezpochyby světově nejproslulejší artušovskou prací.“¹⁰³

Anglický rytíř Malory se narodil v Newbold Revel v hrabství Warwick. V roce 1441 byl pasován na rytíře a roku 1450 zasedl poprvé v parlamentu během vlády Jindřicha VI.. O životě tohoto rytíře není známo příliš mnoho, avšak prokazatelně se dopustil velkého množství trestných činů včetně vloupání, znásilnění, pokusu o vraždu a krádeže ovcí. Malory sepsal svou sbírku osmi rytířských příběhů pod názvem Kniha krále Artuše a jeho vznešených rytířů Kulatého stolu v roce 1471 během svého pobytu ve vězení.¹⁰⁴

„Významný podíl na popularitě Maloryho knihy má první anglický tiskař William Caxton, který ji v roce 1485 vydal. Sám ji také rozdělil z původních osmi celků na 507 kapitol ve 21 knihách. Až v roce 1934 byl ve Winchesteru objeven původní Maloryho rukopis. V té chvíli se ukázalo, že Caxton je nejen autorem názvu knihy, ale upravil i její text.“¹⁰⁵

Sir Thomas Malory Merlina ve svém díle *Morte d'Arthur* z XV. století prezentuje následovně: *„Merlinovy bizarní schopnosti a jeho rodový původ jsou natolik známy, že není potřeba komentáře či vysvětlení.“¹⁰⁶*

¹⁰³ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 137 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

¹⁰⁴ Poznámka: ve stejné době probíhala tzv. Válka růží (vláda Eduarda IV.).

¹⁰⁵ MERLIN. *Umělecká literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-29]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/malory.html>.

¹⁰⁶ WYATT, Isabel. *From Round Table to Grail Castle: the Arthur Stream and the Grail Stream: Twelve Studies in Arthurian and Grail Literature in the Light of Anthroposophy*. 1. vyd. Peredur: Lanthorn Pr., 1979. 195 s. ISBN 0-906155-09-6.

Toto dílo je specifické shromážděním většiny příběhů spojených s králem Artušem a stejně jako ve Vulgate Cycle je zde velká část věnovaná také Lancelotovi. Nehledě na název Artušova smrt dílo popisuje celý Artušův život od početí až po jeho smrt. Jedná se o nejkompexnější zpracování artušovské tematiky.

„Maloryho jedinečnost spočívá v jeho individualitě a nezávislosti, která mu dodávala volnost při fabulaci příběhů vstupujících do jeho knihy podle osobní vize „vysokého řádu rytířství“. Je také skvělým stylistou, jeho slova jsou často nezapomenutelně přiléhavá a útočná.“¹⁰⁷

Oblíbenost Maloryho příběhů nespočívala pouze v atraktivitě námětu, ale také v krásném jazyce, jímž jsou vyprávěny. Je těžké pochopit, jak muž, který spáchal tolik trestných činů, mohl napsat dílo, které oslavuje ideály rytířství, lásku a čest. Malory dokázal ocenit rytířské čestnosti a zásady, aniž by pokládal za důležité aplikovat je ve vlastním životě.

Malory vytvořil epický příběh Artušova smrt, ve kterém shromáždil a převyprávěl artušovské legendy a vyrobil z nich verzi, ze které se později stala oficiální varianta příběhu.

„Maloryho vyprávění o králi Artušovi a rytířích Kulatého stolu inspirovalo pozdější romanopisce, básníky a další umělce včetně Alfreda Tennysona a Marka Twaina.“¹⁰⁸

Kdyby žil Malory čestným životem, vyhýbal se potížím, dodržoval právo a byl méně násilnický, zřejmě by se svět nikdy nedozvěděl o jeho představách krále Artuše a jeho rytířů.

5.7 Merlin v moderní poezii

Při existenci takového množství básní o Merlinovi je pochopitelné, že některé nabízejí originální interpretace tradičního materiálu, zatímco další se výrazně liší od

¹⁰⁷ MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. 13 s. ISBN 80-85993-40-6.

¹⁰⁸ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 16 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

tradičních informací o jeho životě a skutcích. Dílo Merlinovo mládí (Merlin's Youth) z roku 1899 od britského básníka Goerge Biddera (1863 – 1953) například vypráví příběh mladého Merlina, který je zamilován do ženy jménem Yberha.

Řada básní používá Merlinovu moudrost a jeho věštecké schopnosti jako zdroj tématu či metafory.

Ralph Waldo Emerson (1803 – 1882) ve svých básních Merlin I., Merlin II. a Merlinova píseň prezentuje Merlina jako určitý typ věštecké moci a vhledu, spíše než postavu v příběhu. Merlin se zde ve skutečnosti stane symbolem pro vizionáře. V žádné z těchto básní není jakýkoliv náznak či narážka na konkrétní příběhy z artušovské literatury. Místo toho se Emerson zaměřuje především na Merlinovu symbolickou hodnotu jakožto básníka a proroka.

Velmi zajímavou dramatickou básní je Time and the Witch Vivien (Čas a čarodějnice Vivien) z roku 1889, kterou napsal irský básník William Butler Yeats (1865 – 1939). V této básni se čarodějnice setkává s Časem a chce koupit jeho přesýpací hodiny, ten však s uvědoměním, že bez nich by byl všem pro smích – odmítá. Pointa celé básně se nachází v tom, že Vivien se snaží získat různými způsoby všelijaké pomůcky, které by jí stačily k překonání Merlina, nicméně se se zlou potáže a nakonec umírá.

V roce 1917 napsal Edwin Arlington Robinson (1869 – 1935) báseň Merlin, ta se stala jednou z jeho nejvýznamnějších artušovských básní, především proto, že nejlépe zachycuje aspekty legendy. Během tohoto procesu vytvářel Robinson velmi zajímavé postavy. Merlin se zde zmiňuje o své pověsti tzv. „syna d'ábla“, které nevěří, a čtenářům sděluje, že není důvod, aby jí ani oni věřili. Merlin v této básni není vykreslován jako mystická postava, prorok nebo kouzelník, jak jej známe z dřívějších příběhů. Ze své svobodné vůle Merlin zůstává s Vivian, která je fascinující ženou a nijak ho neovládá či nemanipuluje. Okouzluje ho přirozeným šarmem, který není žádnou nadpřirozenou schopností, a tyto prosté jevy je drží pohromadě. „*Na Robinsonovi básně měl zřejmý vliv Tennyson, nicméně postava Vivian se velice liší od té zlé ženy z díla Idylls of the King.*“¹⁰⁹

¹⁰⁹ LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 350 s. ISBN 978-0-19-921509-6.

Vztah Merlina a Vivian je také předmětem několika kratších lyrických básní. Americká básnířka Margaret Widdemer (1884 – 1978) napsala v roce 1925 báseň *Merlin is Wise* (Merlin je moudrý), jež zobrazuje Merlina ovládajícího demony a velké krále, který má ovšem ve své moudrosti pouze malý prostor pro lásku. Báseň naznačuje, že kdyby se oddal citům a odešel se svou milou – dosáhl by moudrosti, na kterou tak dlouho čekal.

L. Sprague de Camp (1907 – 2000) nejlépe známý jako sci-fi spisovatel ve své básni *Merlin* z roku 1981 nechal Merlina promlouvat ze starého dubu. Kouzelník hovoří s moderním turistou o svém údělu a uvěznění ve stromě, za které si sám může, jelikož jako gentleman z Walesu, nedokázal, odmítnou žádost Vivian s tím, aby ji naučil speciální kouzlo. To Vivian vzápětí použila na Merlina a uvěznila jej po dobu XIV. století do starého stromu.

Zatímco de Campova báseň je lehce humorná, jiní básníci využívali Merlina pro více závažné a symbolické účely. Thom Gunn v roce 1955 sepsal krátkou moderní báseň *Merlin in the Cave* (Merlin v kleci) a stejně tak i Richard Wildbur napsal *Merlin Enthralled* v roce 1956. Oba popisují stejnou událost z legendy, která zachycuje začarování a uvěznění Merlina do jeskyně či stromu.

5.8 Merlin v moderní beletrii XIX. a XX. století

Spisovatelé v XIX. století využívali Merlina a artušovskou tematiku především v poezii a dramatech, více nežli v románech. Nicméně čaroděj Merlin sehrál svou roli i v beletrii.

„V jednom z prvních románů o Merlinovi „Merlin l'enchanteur“ z roku 1860, francouzský romanopisec Edgar Quinet líčí Merlina, který zastupuje Francii v opozici k německému intelektualismu a anglické industrializaci.“¹¹⁰

I někteří další spisovatelé tohoto žánru, včetně několika významných amerických autorů XIX. století velmi zajímavě využili postavy Merlina ve svých krátkých příbězích a románech. V díle Hermana Melvilla (1819 – 1891) Billy Budd,

¹¹⁰ LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 350 s. ISBN 978-0-19-921509-6.

kteře bylo napsáno krátce před smrtí autora a publikováno až v roce 1924, postava Old Dansker, která radí hlavnímu hrdinovi Billimy – byla komparována s Merlinem. Stejně jako rádce Merlin v artušovském příběhu – ani Old Dansker nedokáže zabránit smrti hlavního protagonisty.

Krátký příběh *The Antique Ring* (Antický prsten) napsal v roce 1876 Nathaniel Hawthorne (1804 – 1864) a vypráví o spisovateli jménem Edward Caryl, který daruje své snoubence Clare Pemberton antický prsten. Snoubenka po Edwardovi požaduje, aby s prstenem spojil romantický příběh jeho původu založený na skutečných faktech. Spisovatel tedy vyrukuje s příběhem, ve kterém své snoubence sděluje, že předchozím majitelem prstenu byl sám Merlin.

Mark Twain z Merlina ve svém díle *Yankee z Connecticutu* na dvoře krále Artuše (viz kapitola 5.8.1.1) udělal zástupce pověr a nedemokratických hodnot, ale také zloducha.

Merlinova role v beletrii XX. století je již mnohem větší. Vyskytuje se jako hlavní hrdina artušovské vlády například u autorů jako jsou: T. H. White, Thomas Berger a spousta dalších. Objevuje se však také jako protagonista od satirických až po historická díla či vědecko-fantastické literatury a styl fantasy¹¹¹. Autoři Merlina nezařazují pouze do období středověku, ale také do současnosti či budoucnosti.

Americký autor James Branch Cabell (1879 – 1958) napsal satirický román *Something about Eve* (Něco na té Evě je), ve kterém Merlin také sehrává významnou roli. Hlavní postava mladého spisovatele Geralda Musgrava povolí ďáblu, aby si převzal jeho pozemské tělo výměnou za to, že mu umožní najít Antan, což je země, kde Gerald najde dokonalé štěstí. Během své cesty se setkává se spoustou zajímavých postav, mezi nimiž se vyskytuje i Merlin, který mladému spisovateli vysvětluje pojem rytířství, jímž se pyšnil Artuš a jeho muži.

Spisovatel Alvaro Cunqueiro (1911 – 1981) sepsal řadu příběhů o Merlinovi, který žije s Guinevere v domě zvaném Miranda v Galicii, v díle *Merlin e familia*¹¹². Vypravěčem všech příběhů je Felipe, který pracuje na postu Merlinova sluhy. Felipe popisuje příběhy těch, kteří přišli do Mirandy, aby vyhledali Merlinovu pomoc. Tyto vymyšlené příběhy si zapůjčují velmi málo z tradičních zobrazení Merlina, avšak

¹¹¹ Poznámka: fantasy je umělecký žánr, používaný především ve filmu, literatuře a výtvarném umění, který je založen na užití magie či jiných nadpřirozených prvků.

¹¹² Poznámka: volně přeloženo z anglického názvu *Merlin and Company* jako Merlin a společnost.

popisují jej jako legendární postavu spolupracující s Hamletem či dokonce s Benjaminem Franklinem.

Více tradiční zobrazení Merlina nacházíme u anglických a amerických spisovatelů. Mezi nejpoblárnější merlinovské romány patří beze sporu ty od Mary Stewart, které jsou vyprávěny z Merlinova pohledu. Mary Stewart sepsala trilogii, která výrazně vychází z odkazu Geoffreye z Monmouthu.

„*Britská historie VI. století, keltská literatura a právo stanovilo základ pro dílo Nikolaje Tolstoj – „The Coming of the King“ (Příchod krále) z roku 1989.*“¹¹³ Tato kniha měla být původně první z trilogie, zbylé dva díly však nikdy nevyšly. Sám Tolstoy o Příchodu krále hovořil jako o Merlinově autobiografii, která vycházela z pramenů vyskytujících se ve středověkém rukopise přepsaném křesťanskými kněžími. Příběh celého románu se odehrává kolem roku 556, kdy probíhala bitva zmíněná mimo jiné v anglo-saské kronice. Vzhledem k tomu, že Tolstoy popisuje Merlina jako postavu pozdního VI. století, Artuš je zde tedy pouze vzpomínkou, pro některé dokonce mýtem. Tolstého Merlin je rádcem jiného krále, jeho jméno zní Maelgwn Gwynedd a jejich vztah je srovnatelný s tím, který Merlin tradičně mívá s Artušem.

Velké množství zdrojů ovlivnilo dílo Merlin z roku 1978 britského romanopisce a básníka jménem Robert Nye. Hlavní vliv na něj měli Geoffrey z Monmouthu, Tennyson, ale také velšská poezie. Nye převyprávěl Merlinův příběh, aniž by se příliš odklonil od originálních detailů popisovaných staršími autory.

Boj mezi dobrem, zlem a speciálními technologiemi se nachází ve spoustě amerických děl, v nichž Merlin figuruje jako klíčová postava. Například v díle od K. W. Jetera *Morlock Night* z roku 1979, Merlin musí překonat hrozbu pro civilizaci – v tomto příběhu pro viktoriánskou civilizaci.

Nebezpečí technologie v rukou zlé síly je také ústředním tématem *Merlin and the Dragons of Atlantis* (Merlin a draci z Atlantidy) z roku 1983 spisovatelky Rity Hildebrandt. Merlin v tomto díle vystupuje jako vědec na Atlantidě, kde jeho spolupracovník vytvořil draky jako vojenskou zbraň. Merlinův spolupracovník zavraždí vládce Atlantidy, přebírá jeho místa a stává se z něj krutý tyran, který pomocí draků ovládá celou zem a snaží se zavraždit Merlina, jež se pomocí speciálního séra vrací do doby krále Artuše.

¹¹³ LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. 354 s. ISBN 978-0-19-921509-6.

Atlantida figuruje i v dalším románu Taliesin z roku 1987, což je první svazek Pendragonského cyklu od autora Stephena R. Lawheada. Merlin zde vystupuje jako potomek Taliesina¹¹⁴, Artušův bojovník a rádce.

Téma nebezpečí technologie využívané k obecně špatným činnostem je populárním námětem ve sci-fi a fantasy románech o Merlinovi. Nalezneme jej také v díle Merlin's Mirror (Merlinovo zrcadlo) z roku 1975 autora Andreho Nortona. Je zde mimo jiné opět popisován vztah Merlina s Vivian. Norton velmi chytře přizpůsobil tradiční prvky Merlinova příběhu do sci-fi žánru.

Merlin s Vivien také vystupují v pár románech zasazených do moderní doby. V díle The Elixir (Elixír) z roku 1971 amerického romanopisce Roberta Nathana je vypravěčem mladý profesor historie Robert Irwin, který se zamiluje do mladé dívky, jež potká u Stonehenge o půlnoci. Tato dívka Robertovi vypráví nejrůznější příběhy o své minulosti a vtáhne jej do řady dobrodružství, z nichž jedno je i setkání s Merlinem, který v moderním světě působí jako knihkupec a lékárník.

Merlin sehrává svou roli i v hororovém románu Triad (Trojice) pocházejícího z roku 1973 od autorky Mary Leader. Tento román vypráví příběh ženy Branwen, která jako dítě nešťastnou náhodou zabila svou zlou sestřenicí Rhiannon. Trauma způsobilo Branwen vytvoření rozdvojené osobnosti, ale také posedlost duchem zemřelé sestřenice. Žena je ze svých psychických problémů léčena doktorem Ambrosem, což je Merlin v moderním kabátě.

5.8.1 Mark Twain

Mark Twain byl pseudonymem amerického spisovatele a humoristy jménem Samuel Langhorne Clemens, který žil v letech 1835 – 1910. Známe je především díky svým knihám: Dobrodružství Toma Sawyera a Dobrodružství Huckleberryho Finna.

Tato část práce se zabývá dílem Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše, což je satirický fantastický román z roku 1889, zaměřený na cestování v čase.

¹¹⁴ Poznámka: Taliesin je považován za nejranějšího velšského básníka.

5.8.1.1 Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše

„Vyprávění o králi Artušovi a jeho rytířích zdomácněla v písemnictví anglicky psaném dokonce tak, že vnikla i do literatury humoristické. Jasným toho dokladem je zábavná konfrontace Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše od proslulého humoristy Marka Twaina.“¹¹⁵

Autor se při prohlídce hradu seznamuje s cizincem, který mu vypráví svůj příběh. Při zásahu do hlavy heverem je hlavní hrdina – mladý technicky nadaný Američan Hank Morgan přenesen neznámými silami do Anglie šestého století na dvůr krále Artuše. Ocitá se přesně v roce 538, což mu oznámí mládenec Clarence, se kterým se zde seznámí. Tohoto mládence hlavní hrdina naučí vymoženostem XIX. století a ten mu na oplátku obětavě pomáhá přežít v artušovském světě.

S příchodem hlavního hrdiny přichází zatmění slunce, které Hank zaštití svými schopnostmi, což ho zachrání před popravou a zajistí mu místo pravé ruky krále Artuše a vysloužení přezdívky Šéf.

Král Artuš je zde líčen jako feudál vládnoucí ve starých zvycích, která nemá o životě mimo Camelot tušení. Hank jej přinutí v převlečení chodit mezi poddanými a vidět na vlastní oči lidskou bídu. Otřesený Artuš se přibližuje lidem „tam venku“, když odnese chudé matce dcerku umírající na neštovice, nedbaje na nebezpečí nákazy.

Rytíři jsou v tomto románu popisováni jako dětinští bojovníci, kteří nepobrali příliš inteligence a neustále předkládají svá hrdinství, přičemž obyčejný život jim uniká.

Hank postupem času zjistí, že není důvod zoufat si a vycítí, že by se v této době mohl dokonce uplatnit. Díky svým znalostem moderní technologie XIX. století se stává konkurencí čaroděje Merlina, který je zde prezentován jako mazaný a nepřiliš čestný kouzelník.

Král Artuš je následně při boji o vlastní království těžce raněn jedním ze svých příbuzných, který velmi touží po moci. Ačkoliv v tomto boji Artuš zvítězí, následně zraněním podlehne.

Po králově smrti Hank vyhlásí republiku a svobodu, avšak feudálové se s takovým rozhodnutím nemohou smířit, a tak dochází k boji. Hank s Clarencem sestrojí

¹¹⁵Předmluva: Vilém Mathesius: MALORY, Thomas. *Artušova smrt*. 2. vyd. Praha: Aurora, 1997. 13 s. ISBN 80-85974-97-5.

elektrický proud, dynamit a kulomet, které využijí v následujícím souboji. Elektrický proud pak ve spojení s vodou a vodivým brněním dokončí zkázu rytířského vojska.

Hank i se svými věrnými přívrženci nakonec umírá na mor způsobený rozkládajícími těly padlých rytířů.

5.9 Merlin v literatuře pro mladistvé

Postava Merlina mimo jiné figuruje také v několika románech pro děti a mladistvé, z nichž některé vyprávějí příběh mladého Merlina. Například série *The Lost Years of Merlin* (Merlinovy ztracené roky) od amerického spisovatele T. A. Barona, která zahrnuje *The Seven Songs of Merlin* (Sedm Merlinových písní), *The Fires of Merlin* (Merlinovy ohně) a *The Mirror of Merlin* (Merlinovo zrcadlo), líčí dobrodružství mladého Merlina, který je slepý, avšak postupně odhaluje své skryté mocné síly.

Další americká autorka – Jane Yolen, popisuje mládí Merlina v trilogii *The Young Merlin* (Mladý Merlin).

Hlavním tématem dalších románů je interakce dětí se starším kouzelníkem. Merlin hraje klíčovou roli v díle *The Boy Apprenticed to an Enchanter* (Kouzelníkův učeň) z roku 1920 irského autora Padraica Columa (1881 – 1972). V tomto příběhu je chlapec Eean učedníkem zlého kouzelníka Zabuluna. Eean uteče svému mistrovi a útočiště nalezne na ostrově, kde žije Merlin s Vivien. Ten jej učí svému umění a připravuje ho na boj proti Zabulunovi, ve kterém následně mladý učenec skutečně zvítězí, čímž si zajistí svobodu.

K velmi rozdílné interakci mezi Merlinem a dětmi dochází v knize *The Weathermonger* (Obchodník s počasím) britského autora Petera Dicksona z roku 1968. Tento román naprosto odporuje vzoru knih, jež vyzdvihují nebezpečí ze zneužití moderních technologií. V Británii se technologie staly přímo nenáviděnými v tomto díle a každý, kdo o ně projeví jakýkoliv zájem, může být zabit. Mladý hoch Geoffrey Tinker a jeho sestra Sally patří mezi ty, kteří tuto nenávist odmítají. Geoffrey získává schopnost ovládat počasí a setkává se s Merlinem, s jehož pomocí navrací moderním technologiím sympatie u britské společnosti.

V knize *Merlin's Mistake* (Merlinova chyba) z roku 1970 popisuje americký autor Robert Newman příběh mladého hochy Tertiuse, kterému Merlin omylem předal veškeré své schopnosti.

Mezi nejlepší knihy, ve kterých Merlin spolupracuje s dětmi, patří série britské spisovatelky Susan Cooper *The Dark is Rising* (Vzrůstání tmy). Knihy popisují souboj mezi přívrženci světla a tmy. Merlina zde představuje Merriman Lyon, který je také sjednocujícím charakterem všech pěti knih z této série.

5.10 Merlin v populární kultuře

V renesanci figuroval Merlin v rámci prorocké tradice a v alchymistických textech. V XVIII. století pak prorocká tradice pokračovala, ale byla také parodována a novým trendem se staly politické satiry, dramatické prezentace a verše. Středověkou artušovskou literaturu pak objevila populární kultura a fascinace jí přetrvávala dodnes.

V novodobém období se Merlin často vyskytuje i ve filmech. Jsou mu věnovány prominentní role v mnoha dílech vycházejících z tradičních artušovských zdrojů. Merlin se stal také centrálním charakterem několika seriálů a televizních pořadů.

Poměrně nedávný nákladný snímek *Král Artuš* z roku 2004 vznikl pod záštitou známého amerického filmového a televizního producenta Jerryho Bruckheimera a byl propagován jako „pravdivý příběh, který vedl ke vzniku legendy“. Bruckheimer, který má jako producent na svém kontě filmy jako *Armagedon*, *Piráti z Karibiku*, se pokusil z *Krále Artuše* vytvořit další hollywoodský filmový hit.

Artuš a jeho rytíři jsou zde prezentováni jako vysloužilí římsí vojáci, kteří mají vykonat poslední úkol: zachránit urozenou římskou rodinu. Musí vzdorovat tajemným lesním bojovníkům (Piktům) a zuřivým saským vetřelcům.

Ačkoliv film slibuje odhalení pravdivého příběhu o Artušovi, odborníci to vidí jinak: „*Ve skutečnosti Král Artuš rezignuje na jakoukoli historickou věrnost a je jen jedním z mnoha bojových velkofilmů, který pouze pracuje s postavami jménem Artuš,*

Guenevra, Lancelot atd., ale opomijí všechno, co by z něj dělalo snímek se skutečnou artušovskou inspirací. ¹¹⁶

Film Excalibur, který je považován za nejslavnější z artušovských filmů, nebyl prezentován jako dílo dodržující historickou věrnost. Režisérem tohoto amerického snímku z roku 1981 je John Brooman, který film pojal jako epickou fantazii plnou statečných rytířů a krvavých bitev. Snahou bylo převést Maloryho dílo *Morte d'Arthur* do filmové podoby.

V Excaliburu je k vidění i postava výstředního Merlina, který se neustále směje pod vousy a mluví v hádankách. I samotného režiséra zaujal právě tento charakter nejvíce: „*Merlin je směsicí ohromující moci a pošetilosti.*“ ¹¹⁷

Čtyřhodinová televizní série Merlin, vysílaná roku 1998 americkou televizní stanicí NBC ¹¹⁸, zachycovala převážnou část Merlinova života včetně okolností jeho narození (poloviční člověk bez „smrtného“ otce), jeho lásku k Nimue, jeho roli jakožto rádce a kouzelníka královny Mab.

V televizním seriálu Mr. Merlin (Pan Merlin), který byl vysílán v letech 1981 – 1982, ztvárnil hlavní roli Merlina v moderním světě, herec Barnard Hughes. Merlin zde působí jako majitel garáží a automechanik v San Franciscu na konci XX. století a jeho hlavním úkolem je předat své schopnosti mladému učni Zachary Rogersovi.

Merlin je také nejpoužívanějším charakterem z artušovské literatury, který se objevuje v komiksových knihách. Jeho postavu můžeme vyhledat například v sérii komiksů Camelot 3000 či v samostatném komiksu Last Defender of Camelot (Poslední ochránce Camelotu) z roku 1993 dle námětu Rogera Zelazneho. Nalezneme jej i v komiksových příbězích velmi známých hrdinů jako jsou nař. Batman či Superman, ve kterých jim napomáhá v boji proti zlu.

Propojení české tvorby spojené s charakterem Merlina nalezneme v roce 1998, kdy byla pro Český rozhlas natočena třídílná rozhlasová hra Rytíři kulatého stolu. První část nese název Merlin podle hlavní postavy kouzelníka a poustevníka, který měl zvláštní schopnost vidět věci, které se staly, dějí, a které teprve nastanou. Příběh

¹¹⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 58 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 58.

¹¹⁸ Poznámka: režisér Steve Barron.

vychází z klasických artušovských motivů a uchopení příběhu odpovídá práci např. Geoffreje z Monmouthu.

Tuto rozhlasovou hru napsal Michal Lázňovský ve spolupráci s dramaturgem Ivanem Hejnou a režii obstaral Jiří Horčíčka. V hlavních rolích zde účinkuje Josef Somr, Ivan Řezáč, Ladislav Frej a Věra Galatíková.

6 NÁHLED SKRZE POSTAVU

Merlin není archetypem klasického hrdiny, jak je obecně známo nebo, jak je to popisováno v různých eposech. Nejedná se o mladého a silného bojovníka, který usiluje o věčnou slávu. Jeho přínos se nevyskytuje na poli fyzických sil, ale na poli inteligence, magie a spirituality. Merlinův příběh sebou přináší i některé náležitosti, které jsou často koordinovány právě u klasických hrdinů. V případě Merlina se jedná především o jeho narození, jež je zahaleno tajemstvím, ale také Merlinovo mimořádné dětství.

6.1 Narození

Nezbytným prvním krokem, kterým se odlišuje hrdina od ostatních lidí, je k nalezení již v koncepci porodu. Okolnosti zrodu hrdiny bývají často zahaleny tajemstvím. Věštec jako hrdina se odlišuje od početí až do okolností jeho zrození.

6.1.1 Geoffrey z Monmouthu a Robert Wace

V práci Monmoutha a Wace se Merlin objevuje na jevišti jako dítě bez otce hledané králem Vortigernem. Dítě má být zabito a velkou roli zde hrají královi „kouzelníci“, jak je prezentuje Geoffrey či „věštec“, jak je představuje Wace.

„Vortigern přivolal své kouzelníky, aby zjistil jejich názor.“¹¹⁹

„Jeho věštec uspořádali sněm.“¹²⁰

¹¹⁹ GEOFFREY z Monmouthu. *Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 166 s. ISBN 978-80-257-0289-5.

¹²⁰ WEISS, Judith. *Wace's Roman de Brut: a history of the British: text and translation*. 1. vyd. Exeter: University of Exeter Press, 2002. 65 s. ISBN 978-0-85989-734-1.

Poslové jsou posláni pro Merlina, kterého následně i s jeho matkou přivádí ke králi Vortigernovi. Merlinova matka je v obou pracích prezentována jako dcera krále Démétie žijící v klášteře sester. Přisáhá, že s muži nikdy nic neměla: „*Nikdy jsem neměla žádné vztahy s muži, abych mohla počít toto dítě.*“¹²¹

Vypoví o vidině mladého muže, který se jí zjevil, a jeho vinou otěhotněla. Král je zmaten tím, co slyšel a žádá radu od svých věstců (kouzelníků). Ti mu sdělují, že existují démoni, které oba autoři nazývají „incubus“, jež jsou schopni na sebe vzít vzhled člověka a mohou mít poměr se ženou. Králi je tak vysvětleno Merlinovo zrození a jeho démonický původ.

Jako syn démona je Merlin vyloučen z obyčejného života, jelikož se stává mixem obou světů, jak lidského, tak nadpřirozeného. To vše zdůrazňuje jeho výjimečnou povahu, která předurčuje velký význam pro lidský svět.

6.1.2 Robert de Boron

Merlin se ve stejnojmenném románu vyskytuje již v úvodní scéně, která líčí sněm ďáblů, svolaný poté, co Kristus vyvede z pekla Adama a Evu a jeho služebníci (apoštolové) začnou na zemi zachraňovat lidské duše. Merlin se stane výsledkem rokování: ďáblové se usnesou na tom, že zplodí z lidské ženy Antikrista, který v sobě ponese jejich nauku. Antikrist Merlin je tedy zplozen z dívky, jíž se jeden z pekelníků zmocní během spánku.

Merlin díky inteligenci, kterou zdědí po otci, zná veškerou minulost, avšak matčina zpověď zajistí, že jej Kristus osvobodí od pekla a dokonce mu předá dar znalosti budoucnosti.

¹²¹ GEOFFREY z Monmouthu. *Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. 167 s. ISBN 978-80-257-0289-5.

6.2 Dětství

Merlin se narodil za velmi specifických okolností, zažíval neobvyklé dětství a představoval předčasně vyspělého intelektuála hodného těch největších proroků.

6.2.1 Geoffrey z Monmouthu a Robert Wace

V díle Monmoutha a Wace Merlin ukáže svůj prorocký dar a moudrost v kapitole, kde odhalí králi Vortigernovi skutečnou příčinu pádu věže. Merlin jakožto dítě je obdařen nezvyklou inteligencí, informovaností a vyspělostí. O tom, že se skutečně jedná o dítě, svědčí dvě fakta z obou děl. Ačkoliv ani jedna z prací není opatřena údaji o chlapcově přesném věku, zjišťujeme, že se jedná skutečně o dítě, když poslové na rozkaz krále hledají v Geoffreyho díle „chlapce bez otce“ a u Wace „muže narozeného bez otce“.

Zásadním a určujícím údajem o Merlinově stáří je skutečnost, že poslové ho hledají mezi hrajícími si dětmi. Po jeho nalezení Merlin vysvětluje králi Vortigernovi důvod toho, proč se mu stále nedaří postavit věž. Příčinou je souboj dvou draků (viz kapitola 5.3.1). V díle Geoffreye je veden dlouhý prorocký monolog popisující celou situaci, který však Wace vynechává, jelikož je přesvědčen, že Merlinova proroctví všichni znají, a každý ví, co znamenají. Jediná proroctví, která lze naléznout v díle Roberta Wace jsou ta, jež předpovídají konec Vortigerna.

Ve scéně s věží a Vortigernem oba autoři zachycují, jak Merlin prezentuje svůj dar poznání příčin a budoucnosti již v raném věku, čímž vysoce převyšuje dosavadní největší vědce.

6.2.2 Robert de Boron

Jak příběh početí a narození Merlina, tak i jeho dětství je mnohem podrobněji zpracováno v románu Roberta de Borona. Uvádí mnohem více časových mezníků, které napovídají o věku dítěte.

„Kojila ho až do věku devíti měsíců a ženy, které s ní žily, se nikdy nepřestávaly udivovat nad tím, jak je možné, že je dítě tak vlasaté. Zdálo se jim, že vypadá mnohem starší než devět měsíců, vypadal dva či více let.“¹²²

Čtenáři se následně dovídají, že Merlin již v osmnácti měsících hovoří, když uklidňuje svou matku, že kvůli němu nebude zavražděna: *„Má drahá matko, řekl, neboj se, nebudu zodpovědný za tvou smrt.“¹²³*

Merlinova matka i ostatní ženy jsou překvapeny tím, že dítě již mluví a oznamuje tak závažné věci. Matka se tedy dovolává spravedlnosti a díky Merlinově moudrosti, je skutečně vyslyšena.

„Bez stínů pochybností, jsem synem d'ábla, který zneužil mou matku, a tento druh d'ábla, který mne zplodil, se nazývá Incubus a žije ve vzduchu, ale Bůh mi dal dar stejný, jako mají oni, znalost a paměť minulosti.“¹²⁴

Merlin odhalí okolnosti svého zrodu a oznámí, k jakým budoucím událostem dojde. Všichni jsou ohromeni a musí uznat, že Merlin skutečně disponuje nadpřirozenými schopnostmi.

Blaise, moudrý klerik s vysokou inteligencí, naslouchá Merlinově vyprávění, které je nevídané pro dítě batolecího věku a rozhodne se z něj učinit svého pomocníka.

6.3 Nadčasový charakter

Merlinův věk je nekonečnou otázkou. Neustále se zmítá v koloběhu tzv. puer-senex (chlapec - stařec), což je charakteristický topos, který bývá častým společným

¹²² BORON, Robert De. *Merlin and the Grail: Joseph of Arimathea, Merlin, Perceval - The Trilogy of Arthurian Prose Romances Attributed to Robert de Boron*. 1. vyd. Cambridge: DS Brewer, 2008. 47 s. ISBN 978-0-85991-779-7.

¹²³ Tamtéž, str. 48.

¹²⁴ Tamtéž, str. 50.

jmenovatelem v legendách. Zdá se, že Merlin žije mimo čas ve třech fázích najednou. Žije v budoucnosti, jelikož ji dokáže předvídat, žije v minulosti, protože zná celou paměť lidstva a žije také v přítomnosti.

Zrodil se s domněním, že je starší, než ve skutečnosti byl. Zůstává v něm však jakási dětská hravost, která se projevuje v klamání lidí svými proměnami či démonickým smíchem.

Při zkoumání jednotlivých charakterů připisovaných Merlinovi, lze dojít k myšlence, že Merlin není mrtvý. V jedné verzi je uzamknut do věže, ve druhé žije v hrobce a žije i nadále, alespoň v představách čtenářů, kteří doufají v jeho a Artušův návrat v dobách nejhorších.

Po celém Walesu můžeme naléznout artušovská místa a legendy. Například Carmarthen¹²⁵ je Caer Myrddin neboli Merlinovo město, kde se čaroděj narodil. Místní říkanka tvrdí:

*„Až Myrddinův strom bude poražen,
pak padne město Carmarthen.“¹²⁶*

V Carmarthenu stál po staletí strom označovaný jako Merlinův dub. *„V polovině devatenáctého století uschl, ale podařilo se ho podepřít, jenže nakonec musel být odstraněn. Jeho větev je k vidění v muzeu v Carmarthenu.“¹²⁷*

Další pověra tvrdí, že Merlina polapila víla Viviane v Bryn Myrddin, Merlinově vrchu právě u Carmarthenu. Prorokovo tělo údajně leží ve skleněné hrobce na ostrově Bardsey, legendárním Avalonu.

¹²⁵ Poznámka: viz kapitola 2.5.3.

¹²⁶ COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 15 s. ISBN 978-80-242-2482-4.

¹²⁷ Tamtéž, s. 15.

ZÁVĚR

Postava Merlina, která se zdá být velmi tajemnou, fascinuje spisovatele stejně jako čtenáře již několik staletí. Přesto ovšem zůstává jeho skutečná podstata mnoha lidem dodnes skryta pod jediným obrazem kouzelníka. Tato literární postava v sobě však obsahuje mnohem více aspektů, což podhaluje tato práce.

Jedná se o vysoce heterogenní charakter, který vznikl kombinací mnoha vlivů a rozmanitých kulturních tradic. S jistotou nelze říci, který z těchto vlivů byl nejdůležitější pro vytvoření tohoto literárního mýtu. Významnou roli však sehrál Merlinův častý výskyt ve velšské tradici prorockých veršů, které se předávaly ústní tradicí a dávají tušit jeho spjatost s keltskými kořeny. Případ postavy Merlina jasně poukazuje na směs různých zdrojů tvořících komplexní obraz, který fascinuje především svou čínorodostí.

Tato diplomová práce objasňuje specifické znaky středověké literární tvorby, která se vyznačuje především anonymitou, mutacemi a přepisováním (ať už ve smyslu opisování, kopírování rukopisů, tak i ve smyslu přepracovávání již existujících témat). Práce zároveň odhaluje historické pozadí, v němž legenda o Merlinovi vznikala. Tyto dva aspekty byly stěžejní pro postihnutí literárního výskytu Merlina ve středověké literatuře.

Diplomová práce také přináší náčrt vývoje literární postavy Merlina od velšských básní přes latinské texty Geoffreya z Monmouthu, který je považován za jednoho z hlavních iniciátorů artušovské tematiky spjaté s charakterem Merlina. Dále následuje překlad od autora jménem Robert Wace, který zůstal věrný předloze a adaptoval Monmouthovo dílo do francouzštiny. Wace poskytl přechod k práci Roberta de Borona, který následně zesiluje rozměry charakteru Merlina.

Za hlavní cíl této diplomové práce bylo stanoveno chronologické zmapování výskytu Merlina, literární vývoj a význam tohoto fascinujícího charakteru, čímž bylo dosaženo celistvého popisu postavy. Nechybí zde ani část práce, která se zabývá náhledem do literárních děl skrze postavu Merlina. V této kapitole je analyzováno, jak

jednotliví autoři uchopili pojetí Merlina a dochází zde ke srovnání stanovených částí literárních děl.

Hlavní přínos diplomové práce tkví především v její komplexnosti. Tuto celistvost nalezneme zejména v oblasti zhodnocení výskytu postavy od středověku až po současnost. Charakter Merlina prokazatelně překračuje několik staletí, ba dokonce tisíciletí a jeví se skutečně jako nesmrtelná postava literatury středověku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

COX, Simon a OXBROW, Mark. *Král Artuš a Svatý grál od A do Z*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2482-4.

GEOFFREY z Monmouthu. *Dějiny britských králů*. 1. vyd. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0289-5.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 4. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2012. ISBN 978-80-7452-024-2.

MALORY, Thomas. *Artušova smrt*. 2. vyd. Praha: Aurora, 1997. ISBN 80-85974-97-5.

MATTHEWS, John. *Keltská spiritualita a hledání grálu*. 1. vyd. Praha: Alternativa, 1998. ISBN 80-85993-40-6.

PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. 1. vyd. Praha: Torst, 2000. ISBN 80-7215-105-3.

PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské, italské a české literatury*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1299-7.

VILIKOVSKÝ, Jan. *Písemnictví českého středověku*. 1. vyd. Praha: Universum, 1948.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BORON, Robert De. *Merlin and the Grail: Joseph of Arimathea, Merlin, Perceval - The Trilogy of Arthurian Prose Romances Attributed to Robert de Boron*. 1. vyd. Cambridge: DS Brewer, 2008. ISBN 978-0-85991-779-7.

CASTLEDEN, Rodney. *King Arthur: The Truth Behind the Legend*. 1. vyd. London: Routledge, 2002. ISBN 978-0203022160.

FISKE, John. *Myths and myth-makers*. 1. vyd. London: Kessinger Publishing, 1942. ISBN 978-0766100930.

- JARMAN, Alfred Owen Hughes a HUGHES, Gwilym Rees. *A guide to Welsh literature. Vol. 1.* 1. vyd. Swansea: Christopher Dawies, 1976. ISBN 0-7154-0124-6.
- JUNG, Emma a FRANZ, Marie-Louise von. *The grail legend.* 2. vyd. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1998. ISBN 0-691-00237-1.
- KLÍMOVÁ, Blanka. *Aspects of British cultural history: a concise history from the prehistoric period up to the late victorian era: an overview.* 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997. ISBN 80-7041-901-6.
- KNIGHT, Stephen. *Merlin: Knowledge and Power Through the Ages.* 1. vyd. Cornell: Cornell University Press, 2009. ISBN 0801443652.
- LEGOUIS, Émile, LAS VERGNAS, Raymond a CAZAMIAN, Louis François. *A History of English Literature: The Middle Ages and the Renaissance (650-1660): Modern Times (1660-1967). Book VIII.* 1. vyd. London: J.M. Dent, 1967.
- LOOMIS, Roger Sherman. *Arthurian Literature in the Middle Ages.* 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 1959.
- LUPACK, A. *Oxford Guide to Arthurian Literature and Legend.* 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0-19-921509-6.
- MORRIS, John. *The age of Arthur: a history of the British isles from 350 to 650.* 1. vyd. London: G. Weidenfeld and Nicolson, 1973. ISBN 0-297-17601-3.
- RENO, Frank D. *Arthurian figures of history and legend: a biographical dictionary.* 1. vyd. Jefferson: McFarland & Company, 2011. ISBN 978-0-7864-4420-5.
- WACE, Robert. *Arthurian Chronicles: Roman De Brut.* 1. vyd. Teddington : Echo Library, 2008. ISBN 978-1-40687-514-0.
- WEISS, Judith. *Wace's Roman de Brut: a history of the British: text and translation.* 1. vyd. Exeter: University of Exeter Press, 2002. ISBN 978-0-85989-734-1.
- WYATT, Isabel. *From Round Table to Grail Castle: the Arthur Stream and the Grail Stream: Twelve Studies in Arthurian and Grail Literature in the Light of Anthroposophy.* 1. vyd. Peredur: Lanthorn Pr., 1979. ISBN 0-906155-09-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

BRANDECKÝ, J. *The Legacy of Myths and Legends*. [online]. Brno, 2010. [cit. 2012-10-26]. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta pedagogická, Ústav učitelství anglického jazyka a literatury pro základní školy, Vedoucí diplomové práce: Milada Franková. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/329376/ff_m/thesis_brandecky.pdf

KELTSKÝ HOROSKOP. *Druidové*. [online]. © 2008-2013 [cit. 2012-12-06]. Dostupné z: <http://www.keltsky-horoskop.cz/keltove/keltske-nabozenstvi/druidove/>

MERLIN. *Avalon*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/avalon.html>

MERLIN. *Camelot*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/camelot.html>

MERLIN. *Tintagel*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/tintagel.html>

MERLIN. *Historická literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/ckc.html>

MERLIN. *Umělecká literatura*. [online]. © 2008 [cit. 2012-11-29]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/boron.html>

THE CARMARTHENSHIRE HISTORIAN. *Carmarthen and Merlin the Magician*. [online]. © 2005-2013 [cit. 2012-09-12]. Dostupné z: <http://carmarthenshirehistorian.org/cgi-bin/twiki/view/Historian/CarmarthenAndMerlinTheMagician>

LATIN WRITINGS IN ENGLAND TO THE TIME OF ALFRED. *Gildas and The History of Britons*. [online]. © 1993-2013 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.bartleby.com/211/0501.html>

THE ONLINE MEDIEVAL & CLASSICAL LIBRARY. *Erec et Endide*. [online]. © 2013 [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: <http://omacl.org/Erec/erec1.html>

THE ONLINE MEDIEVAL & CLASSICAL LIBRARY. *Yvain or, The Knight with the Lion*. [online]. © 2013 [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: <http://omacl.org/Yvain/part2.html>

Mapa středověkých království ve Velké Británii. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-28].
Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/mapa1.html>

Mapa míst spojených s Merlinem. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z:
<http://merlin.mysteria.cz/original/mista/mapa2.html>

Camelot. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z:
<http://merlin.mysteria.cz/original/mista/camelot.html>

Geoffrey z Monmouthu. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z:
<http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/gmon.html>

Merlin. [online]. © 2006 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Idylls_of_the_King_10.jpg

Merlin Images. [online]. © 2000 [cit. 2013-01-07]. Dostupné z:
<http://www.lib.rochester.edu/camelot/images/dbmerlin.htm>

Merlin – The Man behind the Myth.[online]. © 2010 [cit. 2013-01-31]. Dostupné z:
<http://www.grahamphillips.net/merlin/merlin2.htm>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa středověkých království ve Velké Británii.....	87
Obrázek 2: Mapa míst spojených s Merlinem	88
Obrázek 3: Kulatý stůl na hradě ve Winchesteru	89
Obrázek 4: Strana z knihy Historia Brittonum	90
Obrázek 5: Strana z knihy Historia regum Britanniae	91
Obrázek 6: Středověké zobrazení příběhu Merlina a souboje draků	92
Obrázek 7: Časová přímka.....	93
Obrázek 8: Merlin v díle Idylls of the King.....	94
Obrázek 9: Merlin od Dana Bearda s tváří Alfreda Tennysona v díle Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše.....	95

Obrázek 1: Mapa středověkých království ve Velké Británii

Zdroj¹²⁸

¹²⁸ *Mapa středověkých království ve Velké Británii*. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-28]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/mapa1.html>.

Obrázek 2: Mapa míst spojených s Merlinem

Zdroj¹²⁹

¹²⁹ *Mapa míst spojených s Merlinem*. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/mapa2.html>.

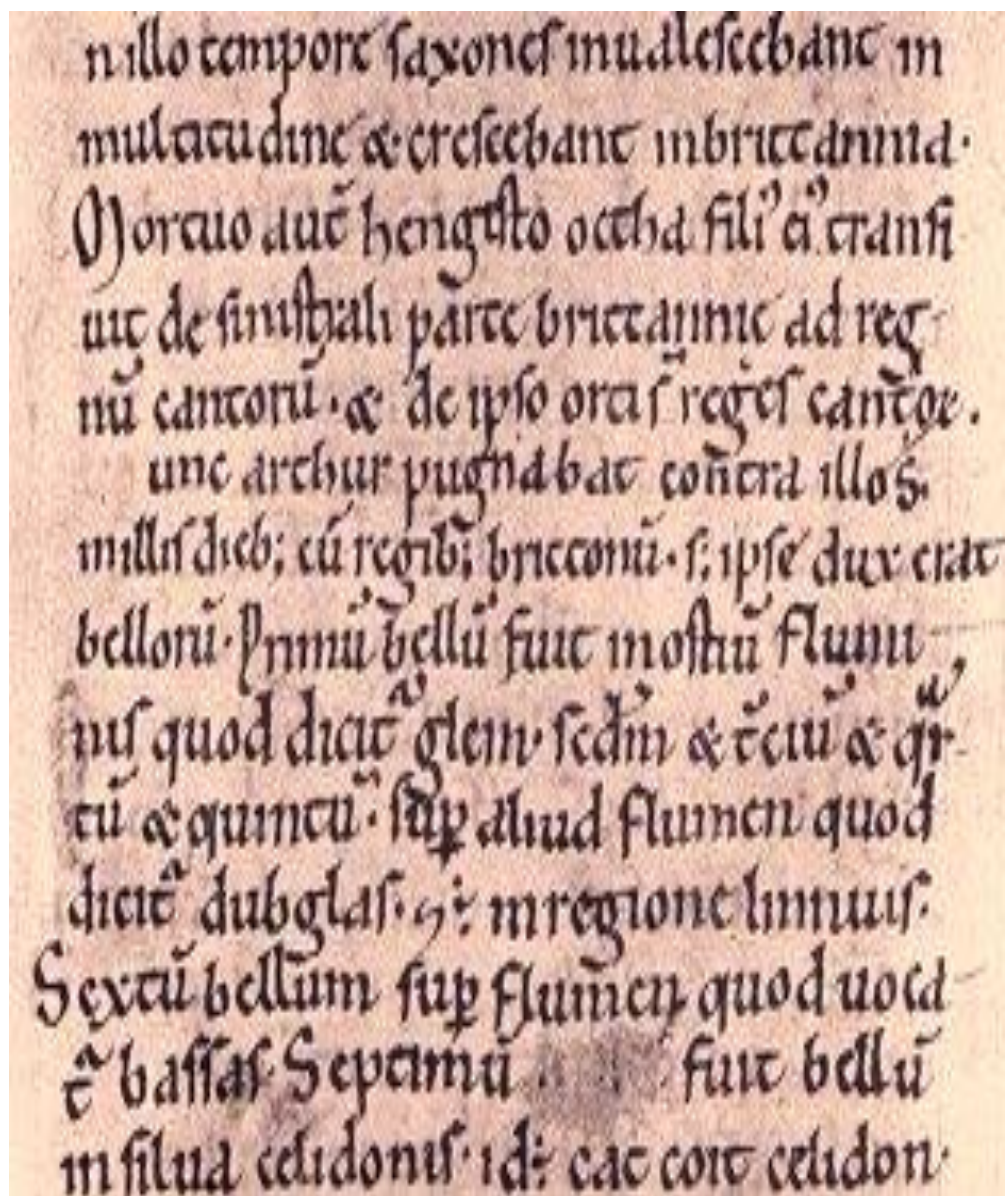
Obrázek 3: Kulatý stůl na hradě ve Winchesteru

Zdroj:¹³⁰

¹³⁰ *Camelot*. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/mista/camelot.html>.

Obrázek 4: Strana z knihy Historia Brittonum

n illo tempore saxones in ualecebant in
multitudine & credebant in britania.
Mortuo autē hengisto oetha fili' ei' transi
uit de sinistrali parte britannie ad reg
nū cantonū. & de ipso ortas reges cantoe.
unc archur pugna bat contra illos.
millis dieb; cū regib; brieconū. s; ipse dux erat
bellonū. Prīmū bellū fuit in ostiū flumi
nis quod dicit glem. scdm & tēu & gr
tū & quincū. sup aliud flumen quod
dicit dubglas. q; in regione linnuis.
Sextū bellum sup flumen quod uoca
t bassas. Septimū fuit bellū
in silua celidonis. id; eac coit celidon.

Zdroj¹³¹

¹³¹ Merlin – The Man behind the Myth. [online]. © 2010 [cit. 2013 -01-31]. Dostupné z: <http://www.grahamphillips.net/merlin/merlin2.htm>.

Obrázek 5: Strana z knihy *Historia regum Britanniae*

Zdroj¹³²

¹³² *Geoffrey z Monmouthu*. [online]. © 2008 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://merlin.mysteria.cz/original/literatura/gmon.html>.

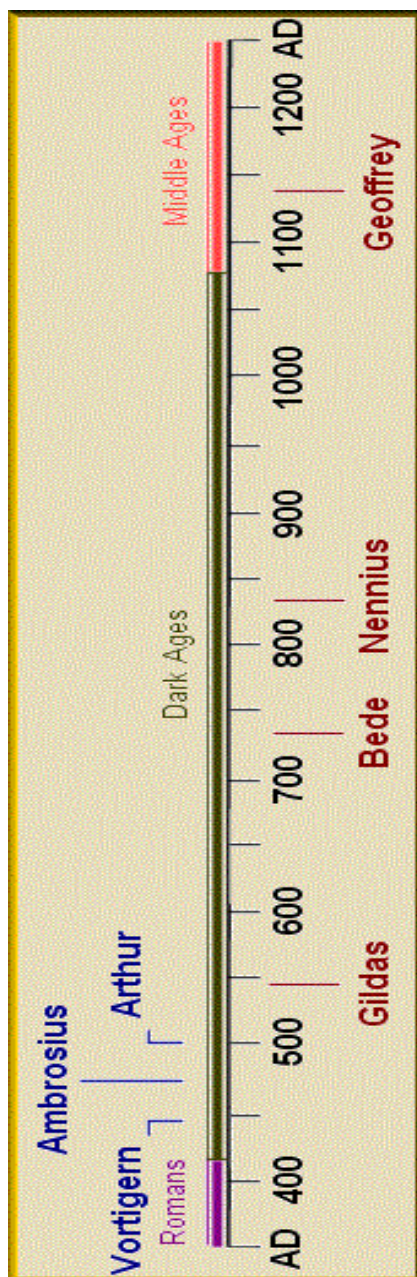
Obrázek 6: Středověké zobrazení příběhu Merlina a souboje draků

Zdroj¹³³

¹³³ *Merlin – The Man behind the Myth.* [online]. © 2010 [cit. 2013 -01-17]. Dostupné z: <http://www.grahamphillips.net/merlin/merlin2.htm>.

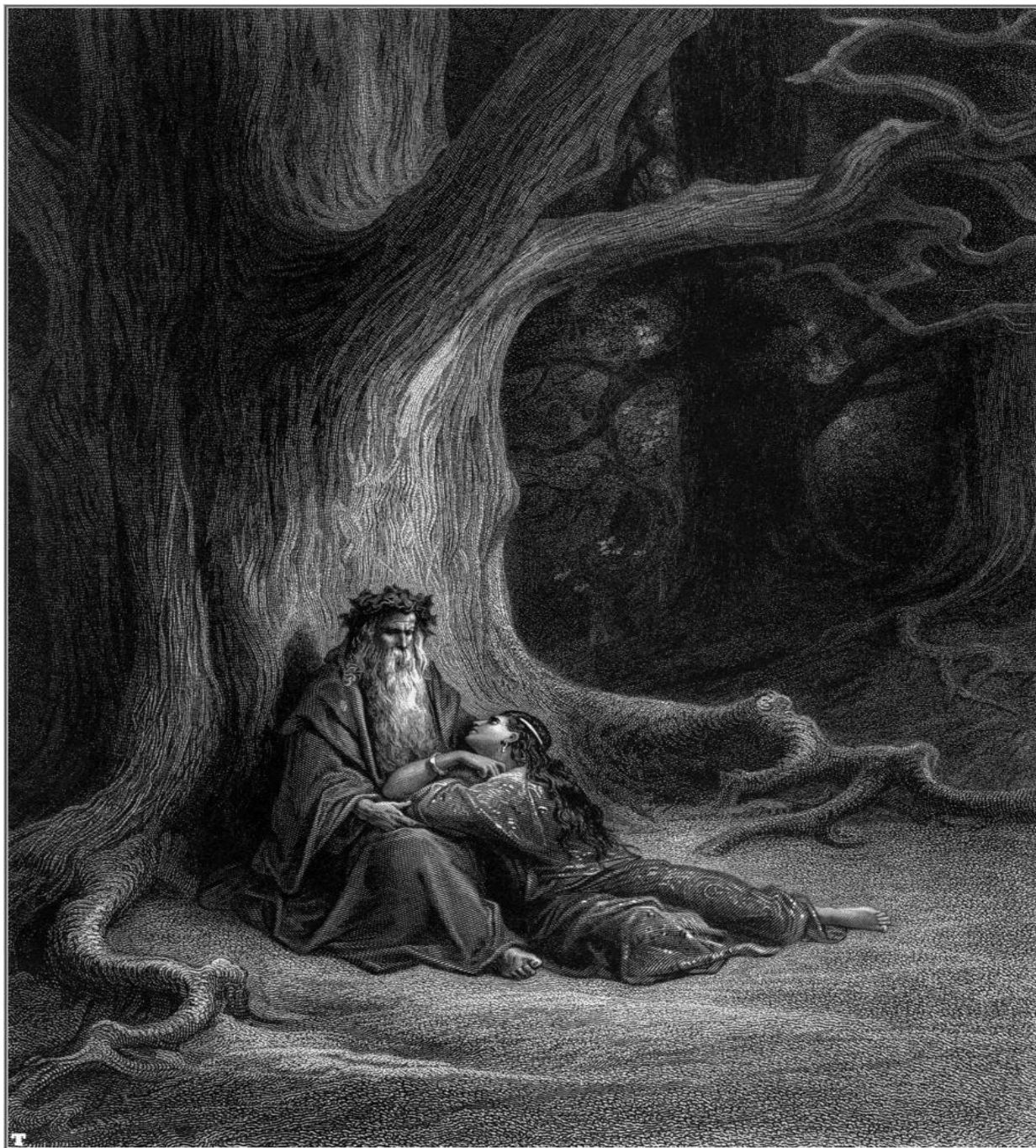
Obrázek 7: Časová přímka

Zdroj:¹³⁴

¹³⁴ *Merlin – The Man behind the Myth*. [online]. © 2010 [cit. 2013 -01-15]. Dostupné z: <http://www.grahamphillips.net/merlin/merlin2.htm>.

Obrázek 8: Merlin v díle Idylls of the King

Zdroj¹³⁵

¹³⁵ *Merlin*. [online]. © 2006 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Idylls_of_the_King_10.jpg.

Obrázek 9: Merlin od Dana Bearda s tváří Alfreda Tennysona v díle Yankee z Connecticutu na dvoře krále Artuše

Zdroj¹³⁶

¹³⁶ *Merlin Images*. [online]. © 2000 [cit. 2013-01-07]. Dostupné z: <http://www.lib.rochester.edu/camelot/images/dbmerlin.htm>.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Iveta Mesterová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Tzv. nesmrtelné postavy literatury středověku - Merlin

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 8

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 15

Počet internetových zdrojů: 18

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Michaela Soleiman pour Hashemi, CSc.